

Christina Berg Johansen

Bergbygda som bosted

En kvalitativ studie av bosetting og stedstilknytning i Bergbygda

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi

Veileder: Nina Gunnerud Berg

Mai 2019

Christina Berg Johansen

Bergbygda som bosted

En kvalitativ studie av bosetting og stedstilknytning i Bergbygda

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi

Veileder: Nina Gunnerud Berg

Abstract

Johansen, C. B. (2019) Settlement in Bergbygda: a qualitative study of settlement and place attachment in Bergbygda. (Master thesis in teacher program in Geography). Department of Geography, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim.

Small villages in Norway have over the past years been the subject of both vacancy to larger urban areas, and relocation in connection with the seek for a rural idyllic life on the countryside. There are several reasons for the choice to settle in rural places. The purpose of this study is to highlight the causes of peoples choice to settle in a small village in the community Indre Fosen in Trøndelag county, called Bergbygda. More specifically i will look at the reasons for the settlement in the village from the 1600`s, and why people choose to live there today. Bergbygda was chosen as the study area, since it is the place i grew up and where i live now.

This study is based on qualitative methods, in the form of a key informant- interview, text analysis and autophotography. The historical perspective is answered with the interview and textanalysis, and the causes of settlement in the village today is answered with autophotography. The causes of settlement is discussed in relation to relevant theory of place and place attachment. The experience of the place is very sentral in the stydy, and at the same time beeing discussed in relation to earlier settlement.

The main point is based on the resources available at the place and the landscape. The nature is a factor that emerges clear for settlement. All my informants emphasizes the home location, the nature, the landscape, animals and the outdoors. The physical environment is a main factor for how the place is experienced by the people living there, and how they feel attached to the place.

Sammendrag

Johansen, C. B. (2019) *Bergbygda som bosted: En kvalitativ studie av bosetting og stedstilknytning i Bergbygda*. (Masteroppgave for lektorutdanning i geografi). Institutt for geografi, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Små bygder i Norge har i de siste årene vært gjenstand for både fraflytting til større urbane områder, og for tilbakeflytting i forbindelse med søken etter et ruralt og idyllisk liv på bygda. Det kan være ulike årsaker til at folk velger å bosette seg på rurale steder. Formålet med denne oppgaven er å belyse årsaker til at folk har bosatt seg i ei lita grend i Indre Fosen kommune i Trøndelag fylke kalt Bergbygda. Mer spesifikt skal jeg se på grunner til bosetting i grenda fra 1600- tallet, og hvorfor folk velger å bo der i dag. Siden Bergbygda er mitt eget hjemsted og oppvekststed, ble stedet valgt som studieområde.

Oppgaven baseres på kvalitative metoder, da både i form av et nøkkelinformantintervju, tekstanalyse og autofotografering. Det historiske perspektivet blir besvart ved hjelp av intervju og tekstanalyse, og årsaker til bosetting i grenda i dag blir besvart med autofotografering. Årsaker til bosetting blir diskutert i lys av teori om sted og stedstilknytning. Opplevelse av stedet i dag er sentralt i oppgaven, samtidig som det blir diskutert i forbindelse med tidligere bosetting.

Hovedpoengene som kommer frem tar utgangspunkt i stedets tilgjengelige ressurser og landskapet. Naturen kommer frem som en fremtredende årsak til bosetting. Samtlige informanter vektlegger hjemstedet, naturen, landskapet, dyrelivet og friluftslivet. Det fysiske miljøet er altså viktig for hvordan stedet oppleves av de som bor der, og føler en tilknytning til stedet.

Forord

Denne oppgaven markerer avslutningen på min femårige lektorutdanning med master i geografi. I arbeidet med denne oppgaven har jeg virkelig fått testet mine kunnskaper, lært mye nytt underveis og ikke minst fått forske på et utrolig fint sted som ligger mitt hjerte nært som bosted og oppvekststed. Siden jeg har et så nært forhold til grenda, ble jeg nysgjerrig på hvorfor det har bosatt seg folk akkurat her, og hvorfor det fortsatt bor folk her.

I skriveprosessen har det vært mange delaktige personer som alle fortjener en stor takk. Først og fremst vil jeg takke veileder Nina Gunnerud Berg for god veiledning gjennom hele prosessen. Tusen takk for alle tips, råd og ikke minst god moralsk støtte. Takk for at du introduserte meg til metoden autofotografering som gjorde arbeidet med oppgaven mye mer spennende.

En spesiell takk til min pappa, Tore Johansen for god hjelp underveis i prosessen, både når det gjelder utvalg av informanter, og ikke minst all informasjon om Bergbygda du har bidratt med. Vil også takke både deg og mamma, Vanja Elisabeth Johansen, for god støtte og barnepass når det har vært nødvendig.

Vil også takke alle beboere i Bergbygda som stilte opp og sendte meg bilder.

Til slutt vil jeg si tusen takk til min samboer og forlovede Tobias Kobberrød for din tålmodighet, rådgivning og enorm støtte. Takker også for din korrekturlesing av oppgaven og praktisk hjelp.

Christina Berg Johansen

Leksvik, mai 2019

Innholdsfortegnelse

Abstract	iii
Sammendrag	v
Forord	vii
Figurliste:	x
1 Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn og motivasjon for studien	1
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Presentasjon av Leksvik og Bergbygda.....	3
1.4 Oppgavens struktur	5
2 Stedsbegrepet og stedstilknytning	7
2.1 Stedsbegrepet.....	7
2.1.1 Hybride steder og det mer enn- menneskelige	8
2.2 Stedsidentitet og stedstilknytning	10
2.3 Identitet og Landskap	14
2.4 Globaliseringens påvirkning på sted.....	15
2.5 Oppsummering av teori	15
3 Metode og forskningsprosessen	17
3.1 Kvalitativ metode	17
3.2 Tekstanalyse	18
3.3 Visuelle metoder.....	19
3.4 Intervju.....	22
3.5 Etterarbeid og analyse av datamateriale	24
3.5.1 Analyse av skriftlige kilder.....	24
3.6.2 Transkribering av intervju	25
3.6.3 Analyse av bilder	25
3.7 Forskningsetikk og forskerrollen.....	26
3.7.1 Subjektivitet og objektivitet i kvalitativ forskning	26
3.7.2 Refleksjon rundt utfordringer, forskningens validitet og reliabilitet	26
3.7.3 Etske hensyn ved presentasjon av forskningen	28
3.7.4 Kritisk refleksivitet	28
4 Bosetting i Bergbygda tidligere og i dag, og de bofastes tilknytning til stedet	31
4.1 Hvorfor bosetting i Bergbygda?.....	31

4.1.1 De første gårdene.....	32
4.1.2 Sanden	34
4.1.3 Bureisingstid og husmannsplasser	35
4.1.4 Veier, kaier og skole.....	36
4.1.5 Industri i Bergbygda	37
4.1.6 Flytting fra grenda	38
4.2 Resultater av autofotografering.....	39
Tema 1: Friluftsliv	40
Tema 2: Hjemsted og familie	42
Tema 3: Nærheten til sjøen og utsikt	44
Tema 4: Dyreliv	46
Tema 5: Bruk av ressurser	47
Tema 6: Gamle murer og bygninger.....	49
4.3 Stedstilknytning i Bergbygda	50
5 Konklusjon.....	57

Vedlegg

- Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i intervju
- Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i autofotografering
- Vedlegg 3- Intervjuguide

Figurliste

Forsidebildet- privat foto av Christina Johansen	
Figur 1: Bergbygdas beliggenhet	3
Figur 2: Den tredelte stedstilknytningsmodellen	11
Figur 3: Hovedgårdene og bureisningsbruk	34
Figur 4: Sanden med husmannsplasser	35

1 Introduksjon

Denne masteroppgaven tar for seg bosetting og stedstilknytning i ei lita grend kalt Bergbygda. Bergbygda ligger i et ruralt område, nærmere bestemt Leksvik i Indre Fosen kommune i Trøndelag fylke. I dette kapittelet vil jeg først redegjøre for min bakgrunn for valg av nettopp dette temaet, og min motivasjon for studien i 1.1. Deretter kommer jeg inn på min problemstilling i 1.2. Videre vil jeg gå nærmere inn på selve studieområdet, både hovedbygda Leksvik og på selve Bergbygda i 1.3. Til slutt beskriver jeg oppgavens struktur og innhold.

1.1 Bakgrunn og motivasjon for studien

Området jeg har valgt er ikke tilfeldig. Jeg har vokst opp på en gård i Bergbygda sammen med mamma, pappa og to småsøsken. Jeg har derfor en sterk tilknytning til området og motivasjonen for å forske på det er desto større. I tillegg til gården som ligger ca. 300 m.o.h. har vi også hatt en hytte nede ved sjøen som vi brukte mye på sommeren. Da jeg flyttet til Trondheim, bestemte foreldrene mine seg for å selge gården og bygge opp en ny gård ved hytta. I dag bor de derfor nede ved sjøen, og jeg har vært så heldig å få ta over hytta som i skrivende stund er blitt gjort om til bolig. Her har jeg og min lille familie nå slått oss ned og ser for oss å bo på dette fantastiske stedet resten av livet.

Jeg har fra starten av lektorutdanningen vært mest interessert i samfunnsgeografi, da spesielt dette med urbane og rurale steder. Jeg synes valg av bosted er et veldig interessant tema, og det samme gjelder identitet og et steds egenart som gjør at det egner seg for bosetting og trivsel. Da ideen om Bergbygda kom, tok jeg kontakt med min far angående mulige studier og problemstillinger. Jeg synes det er interessant å se hvorfor folk har bosatt seg på de forskjellige stedene i Bergbygda og spesielt hva som gjør at både de som driver gård, og de som ikke gjør det, har valgt å bo der tidligere og i dag. Jeg ønsker samtidig å se på hvilken måte de som bor der identifiserer seg med, og opplever stedet.

Den økende globaliseringen og vekst i urbane områder de siste tiårene har ført til at rurale områder stadig minsker i befolkning og bosetting. Rurale områder på 1800-tallet var befolket av hele 87% av Norges befolkning. De fleste bodde da på enkeltgårder eller i klyngetun avhengig av hvor i landet de bodde. Mellom 1830 og 1870 ble andelen som bodde i tettbygde strøk nesten tredoblet på grunn av sterk økonomisk vekst i landet gjennom utenrikshandel, industrialiseringa som skapte nye byer og tettsteder fra 1849, overgang til pengeøkonomi og økende velstand og sist men ikke minst utbygging av tettere kommunikasjon som bandt

sammen bygder og byer på nye måter (Myhre, 2016). Urbaniseringen førte altså til at steder som Bergbygda sto i fare for å bli avfolket. Men det bor mennesker der, og med denne oppgaven ønsker jeg å finne ut hvorfor det bor folk der i dag, og hva slags tilknytning de har til stedet.

1.2 Problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å studere hvordan bosettinga i Bergbygda har forandret seg opp gjennom tidene. Hva var det som gjorde at folk bosatte seg der, og hvorfor gjør de det i dag? I tillegg søker jeg svar på hvordan bygda oppleves av de som bor der. På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvordan har bosettinga i Bergbygda vært fra 1600- tallet til i dag, og hvorfor bor det folk i Bergbygda i dag?

Jeg ønsker å finne ut hvilke ressurser grenda har som har gjort, og gjør den egnet for bosetting. Samtidig ønsker jeg å finne ut hva slags tilknytning folk har til grenda, altså hvorfor de velger akkurat dette stedet. Hovedgrunnen til at jeg ønsker å forske på dette er selvfølgelig en stor egeninteresse for området, da jeg selv bor der. Jeg vil gjerne tette noen kunnskapshull for min egen del og for bygdefolkets del. Per i dag finnes det ekstremt lite litteratur og forskning på dette området som er tilgjengelig for allmennheten. Jeg ønsker at folk som bor i Leksvik, og da spesielt i Bergbygda skal få innblikk i hvordan bosettingen har vært tidligere, og hvorfor folk bosatte seg der.

I samfunnsforskning generelt mener jeg dette er meget relevant forskning for å forstå rurale steders vekst og bosetting opp igjennom tidene. Bosettinga i Bergbygda kan brukes som et eksempel på faktorer i ei bygd som gjør den attraktiv for bosetting, og på denne måten ses i sammenheng med vekst og bosetting i andre rurale områder. Her er det relevant å trekke inn den norske distriktpolitikken. Den norske distrikts- og regionalpolitikken jobber for å legge til rette for regional balanse, vekstkraft og bærekraftige regioner i hele Norge. Det vil si at hver region skal ha en sammensatt befolkning som ivaretar ressursene, både menneskelige og naturlige. Dette skal skape utvikling i framtida og holde på hovedtrekkene i bosettingsmønsteret (Regjeringa, 2018).

1.3 Presentasjon av Leksvik og Bergbygda

Lexviken er den lange strækning fra Kaldal, som er den vestligste gaard i Mosviken, til Brevik, som ligger ved Stadsbygdens grændser. Præstegjeldet har to sogne, Lexviken og stranden. Hver av disse sogne bestaar igjen af grænder, som har egne navne. Hovedsogne har følgende bygdele: Bergbygden fra Kammen til Drætvik, Gammel- Sverige fra Sellili til Kastvold, Inderbygden mellem sidstnævnte grænd til inderelven (Tømmeraas og Hagen 1996, s. 15).

Sitatet ovenfor er hentet fra en bygdebok om Leksvik. Dette sitatet forklarer hvordan Leksvik er bygd opp av ulike grender og bebyggelser. I min forskning skal jeg ikke ta for meg hele Leksvik, men ei lita grend som ligger ei mils avstand fra Leksvik sentrum i Indre Fosen kommune i Trøndelag. Denne grenda kalles i dag Bergbygda, og den har opp gjennom tidene vært drevet og bosatt av bønder og husmenn. Grenda består av mye fast fjell og berg og har dermed et relativt bratt terreng fra sjøen og opp mot fjellet. Bergbygda ligger helt øst i Indre Fosen kommune. På kartet nedenfor kan man se hvor grenda ligger i forhold til sentrum av Leksvik, og i forhold til større tettsteder og byer som Trondheim, Verdal, Levanger og Stjørdal.

Figur 1- Bergbygdas beliggenhet

Bergbygda strekker seg fra Talmo i vest og til Kammen i øst på grensa til Mosvik. Navnet Bergbygda kommer av at det er berglendt med berg som stuper ned mot fjorden (Rosvold,

2014). Ut i fra egne beregninger bor det i dag rundt 60 personer i Bergbygda, både barn, middelaldrende og eldre. Dette er i hovedsak folk som har aner fra grenda og som selv har vokst opp der, og har tatt over forrige generasjoners gårder/boliger. I tillegg er det også en del tilflyttere. Dette er informasjonen jeg har om Bergbygdas bosetting i dag, og jeg håper at jeg med denne oppgaven finner svar på hvordan bosettingen har vært, og hvordan både befolkning og bosetting har endret seg, i tillegg til folkets tilknytning til stedet i dag.

For å få en bredere oversikt over studieområdet skal jeg nå gi en kort introduksjon av hovedbygda Leksvik. Leksvik er i dag ei bygd som ligger i Indre Fosen kommune, tidligere en egen kommune i Nord Trøndelag fylke helt til 1 januar 2018, da Leksvik ble slått sammen med Rissa kommune, og Nord- og Sør- Trøndelag ble slått sammen til ett fylke. Ved sammenslåingen var innbyggertallet i gamle Leksvik kommune ca. 3450 innbyggere (Rosvold, 2018).

Indre Fosen kommune grenser i nord til Verran og Inderøy, og Sør og Øst for kommunen ligger Trondheim og Frosta. Landskapet i Leksvik er kupert, med flere topper og dype daler. Tidligere Leksvik kommune var delt i flere små bygder, og en av disse var da Bergbygda på grensen mot Mosvik. De to største tettstedene var Leksvik og Vanvikan. I sentrumsområdet av Leksvik finnes kommunehus, kultursal, bibliotek, legekontor og sykehjem i tillegg til en del butikker og servicenæringer som frisør, tannlege osv. I bygda finnes to skoler, en grunnskole og en Videregående skole (Leksvik, 2018). I tillegg ligger bygdas kanskje fineste bygg sett fra egne øyne, kirka fra 1667, midt i bygda (Moholdt, 1996).

Befolkningen i Leksvik har før 1920- årene vært avhengig av sjøen for å komme seg til og fra bygda (Sve,1981). Bygda har altså lenge vært ei isolert bygd. Hovednæringen var landbruk, og spesielt geiter var over en lengre periode svært viktig næring. Geitehold i bygda startet omkring 1880 og varte fram til 1950- åra. Det er på grunn av den lange perioden med geitehold at bygda fikk kallenavnet «Geitbygda» (Kruken, 1991). I dag er det fremdeles en del gårder som driver aktivt jordbruk og husdyrhold, da spesielt melkeproduksjon og sau. Fra 1960- tallet, da veien kom til bygda ble det etter hvert mer satsing på industri, og bygda ble ei «industribygd», med mange og store fabrikker basert på høyteknologi. I bygda er det ca. 20 industribedrifter med rundt 600 ansatte, noe som utgjør 38 % av sysselsettingen i kommunen («Leksvik», u.å.).

1.4 Oppgavens struktur

Denne oppgaven består av fem hovedkapitler som igjen er delt opp i flere delkapitler. Dette kapitlet tar for seg introduksjonen av mitt studieområde og temaet jeg har valgt å fokusere på. Her har jeg også forklart formålet med studien, bakgrunn for valg av tema og for valg av problemstilling. I kapittel to går jeg mer inn på ulike teorier knyttet til temaet. Her har jeg i hovedsak fokusert på sentrale begreper som sted, stedsidentitet og stedstilknytning og lokalsamfunn, samtidig som jeg forklarer den tredelte stedstilknytningsmodellen. I tredje hovedkapittel tar jeg for meg metodologi og selve forskningsprosessen. Her forklarer jeg bruk av kvalitative metoder med fokus på intervju og tekstanalyse og en visuell metode kalt autofotografering. Her drøfter jeg også egne erfaringer knyttet til gjennomføringen av disse metodene. Min rolle i forskningsprosessen og etikk blir også diskutert her. Deretter kommer jeg inn på analyseprosessen av mine data før jeg presenterer mine empiriske funn, og drøfter disse i lys av relevant teori i kapittel 4. Til slutt vil jeg oppsummere mine viktigste funn i kapittel 5.

2 Stedsbegrepet og stedstilknytning

Jeg vil i dette kapittelet gjøre rede for oppgavens teoretiske rammeverk. Ettersom min problemstilling handler om bosetting og beboeres opplevelse og tilknytning til stedet, skal jeg presentere ulike perspektiver på begrepene sted, stedsidentitet, stedsopplevelse, lokalsamfunn og andre teoretiske perspektiver som omhandler tilknytning til et sted. Jeg skal først ta for meg stedsbegrepet, og ulike forståelser av det, før jeg beveger meg inn på begreper som stedsidentitet og stedstilknytning. Jeg skal også ta for meg en modell som jeg mener bidrar til å forstå hvordan folk knyttes til steder. Til slutt gjør jeg også rede for hvordan globaliseringen har hatt betydning for endringen av et sted og tilknytning til sted.

2.1 Stedsbegrepet

Ettersom jeg forsker på et bestemt sted på jordoverflaten kalt Bergbygda er det viktig å forstå betydningen av et sted og hvordan folk relaterer seg til et sted, og en forklaring av selve begrepet. Alle forklaringer av ordet innebærer et romlig innhold, altså noe som skjer på et bestemt sted, med en bestemt topografi, vegetasjon og klima, og menneskeskapt bygninger og nettverk. Før 1970- tallet ble begrepet kun sett på som en lokalisering, altså som et område eller et punkt på jordoverflaten. Sted som «location» går ut på å se på sted som noe stillestående og tradisjonelt. For å forklare dette nærmere, kan man si at steder ble sett på som en ramme hvor sosiale aktiviteter foregikk. Det var ikke før humanistiske geografer som Tuan (1976) og Relph (1977) som vektla det subjektive aspektet ved stedsbegrepet, som opplevelse og meningsdannelse at stedsbegrepet fikk nye tilnærminger. De innførte det menneskelige aspektet inn i geografien, noe som igjen førte til nye teoretiseringer rundt begrepet (Berg og Dale, 2004).

Nye teorier og forklaringer rundt begrepet kom etter hvert, og det er særlig to begreper som ble veldig sentrale. Disse er sted som *sense of place* og *locale*. *Sense of place* vektlegger det subjektivt opplevde fenomenet. Dette kan knyttes opp mot et menneskelig behov å føle tilknytning til et sted som gir en følelse av trygghet og som dermed er veldig viktig for å forme vår egen identitet (Berg, Dale, Førde & Kramvig, 2012). Samtidig fokuserer begrepet på forholdet mellom menneske og sted. Man søker en forståelse av hvordan mennesker tenker om et spesielt sted, og er veldig opptatt av å ha et fokus på stedsopplevelse og stedsfølelse (Berg og Dale, 2004). Det tredje begrepet, sted som *locale*, kom senere på 1980- tallet da teoretikere ble inspirert av Giddens struktureringsteori. Her vektlegges kontekst, altså sted forstått som en setting eller som et lokale. Sted er her noe som skapes som en del av den

sosiale interaksjonen og konteksten. Samtidig vektlegger begrepet en gjensidig påvirkning mellom steder og mennesker. Disse tre forståelsene av sted må imidlertid ses i sammenheng med hverandre, og som viktige deler for å forstå helheten i begrepet (Berg og Dale, 2004).

Stedsbegrepet ble videreutviklet gjennom 1990- tallet, og den som hadde mest innflytelse var Doreen Massey som hevdet at steder ikke er stabile og avgrensede, men må sees på som møtesteder av sosiale, kulturelle og materielle relasjoner som strekkes langt utover det som blir sett på som det lokale. Dette kalles *det relasjonelle stedsbegrepet* og innebærer at steder blir sett på som åpne og dynamiske og i stadig forandring (Berg et al., 2012). Det relasjonelle stedsbegrepet ble senere videreutviklet av Massey. Da ble forståelsen av sted hvor dynamikk og endring møtes vektlagt i enda større grad. Det som er utenfor et sted i tillegg til det som har skjedd tidligere, er vel så viktig for å forstå hva et sted er som det som foregår nå.

Forbindelser i tid og rom er altså viktige faktorer for å kunne forstå stedsbegrepet i sin helhet (Berg og Dale, 2015).

2.1.1 Hybride steder og det mer enn-menneskelige

Relasjonell geografi ser på verden som et sted bygd opp av relasjoner mellom ting. Hvordan mennesker og den naturlige verdenen samhandler er interessant å se og få en forståelse for. Naturens rolle, og hvordan steder blir til hjem er også interessante teorier i min forskning, siden min problemstilling omhandler befolkningens tilknytning til stedet. Mer enn-menneskelig geografi bygger på dette med hybride steder og relasjoner. Man søker her forståelse av hvordan verden henger sammen ved å se på relasjoner i motsetning til å se ting hver for seg (Cresswell, 2013). Fokuset her er å se relasjoner mellom det jordiske og det biologiske. Anderson (2015) skriver følgende: «*Re- animating the missing matter of nature has also involved geographers re- thinking the agency and intelligence of non-human species.*» (Anderson, 2015, s. 160). Dette viser at dyr har fått en ny rolle, og at mennesker har endret sin oppfatning av ikke-humane arter. Biogeografi er en del av den fysiske geografien hvor fokuset er på det levende og ikke-humane. Det som ligger menneskene nærmest når det gjelder det ikke-humane er dyr, som vi ser på som levende vesener vi deler kloden med. Vi lever med dem som kjæledyr og vi besøker dem i dyreparker. Samtidig dreper vi dem, forsker på dem og spiser dem fordi de er dyr og ikke mennesker. Kulturelle geografer oppdaget at dette skillet mellom dyr og mennesker endret seg over tid. Dyr har fått en større rolle i menneskenes liv som en del av vår identitet både i urbane og rurale områder (Cresswell, 2013).

Til tross for at steder blir sett på som dynamiske og i stadig endring, er det samtidig noen prosesser som er stabile og som bidrar til å definere et sted og som gjør det mulig å identifisere nettverk. Dette er fokuset i *aktør-nettverk teori* som er opptatt av å beskrive og forklare hva som inngår og ikke i disse nettverkene. Dette har bidratt til å se på steder som hybride. Tenkningen om hybride nettverk innebærer å se på sammenhengen mellom menneskelige og ikke menneskelige/materielle enheter som for eksempel planter og dyr. I tillegg må også ikke-levende enheter som teknologier og materialer tas med i betraktning. I disse hybride nettverkene kan for eksempel trær inngå og spille en viktig rolle for mennesker. Trær kan være en viktig faktor i konstruksjonen av steder, og dermed påvirke folks følelsesmessige tilknytning (Berg og Dale, 2015). Anderson (2015) tar for seg naturens viktighet og påvirkning på hvordan en opplever steder. Menneskers følelser og tanker om et sted er ofte medvirkende årsak til hvordan steder formes og hvordan man oppfører seg på et bestemt sted. Videre drøftes relasjonen mellom folk og natur. Steder med sine naturlige og kulturelle komposisjoner involverer en *relational sensibility*, som betyr at det bringer frem emosjoner som definerer og knytter natur og kultur sammen (Anderson, 2015).

Et sted kan også forstås og forklares som mobilitet, materialitet og som ansamling. For det første er steder preget av mobile mennesker og store bevegelser både innad og på tvers av grenser. Mobilitet og tilknytning til et sted kan ses på som to prosesser som sammen danner steder. For det andre er materielle sider ved et sted viktige for mennesker som bor der, den fysiske tilknytningen til det materielle og til stedet i seg selv. For det tredje kan man se på steder som tredimensjonale ansamlinger av forskjellige aktører og sammenkoplinger (Aure, Berg, Cruickshank & Dale, 2015). Steder kan også forstås ut ifra hvordan de skapes av mennesker. Folk knytter seg til steder og skaper derfor steder (Ibid). Ansamling kan også knyttes til å se på steder som relasjonelle, og som en tilblivelse gjennom interaksjon mellom stedets ulike deler. Ansamlingene kan være sammensatt av heterogene elementer som kan være både menneskelige og ikke-menneskelige. Alle interne og eksterne relasjoner må inkluderes og ses på som en helhet. Ansamlingsteorien søker en forståelse av dette samspillet. I motsetning til aktør-nettverk teori som vektlegger stabilitet og endring, søker ansamlingsteorien en forståelse basert på stadig endring og transformasjon på et sted (Berg og Dale, 2015).

Et sted kan som vi ser forstås på ulike måter. Jeg har sett på ulike relasjonelle tenkninger rundt stedsbegrepet, og det siste jeg nå skal ta for meg er *ikke-representasjonell teori* som ble utviklet på 1990-tallet. I hovedsak har denne oppstått som en kritikk av

sosialkonstruktivismen som studerer landskap og steder som tekster. Ikke-representasjonell teori er opptatt av alt det som ikke kan fanges opp ved bruk av ord eller tekst. Her vektlegges kroppslige uttrykksformer og praksis/utførelse som er vanskelig å fange opp. Selv om denne teorien har blitt sterkt kritisert når det kommer til presentasjon av det ikke-representasjonelle, er det en teori som har bidratt til innsikt i hvordan forestillinger og fantasier inngår i konstruksjon av steder (Berg og Dale, 2015). Ikke-representasjonell teori er viktig for å kunne forstå relasjonelle bånd mennesker har til sine omgivelser. Fra dette perspektivet må steder bli følt for å gi mening (Anderson, 2015).

2.2 Stedsidentitet og stedstilknytning

Min forskning forsøker å finne svar på folks tilknytning til et bestemt sted. For å kunne forstå tilknytning til et bosted, er det en del begreper og tilnærminger som er viktige å definere.

Først og fremst har vi begrepet *lokalsamfunn*. Et lokalsamfunn kan forstås som et geografisk avgrenset sted hvor samhandling, aktiviteter og fysisk nærhet skaper lokale institusjoner og et felles rammeverk for plikter, problemer og samhandling med hverandre på forskjellige vis.

Folk i et lokalsamfunn kan også gjerne ha samme verdier og holdninger. Alle er en del av et lokalsamfunn, og dette stedet er gjerne mye viktigere for folk enn andre steder er. Det er et sted de fleste lever sitt hverdagsliv, og det er på dette stedet de utvikler deler av sin identitet samtidig som stedet også inngår i denne identiteten. Det er altså ikke slik at et lokalsamfunn oppstår kun ved lokale personers interaksjoner. Et fellesskap oppstår på tvers av det som foregår i lokalsamfunnet og utenfor (Villa og Haugen, 2016).

Når det gjelder forholdet mellom steder og mennesker, er det spesielt noen begreper som er viktigere enn andre i stedsteorien for å kunne forstå dette forholdet. Disse begrepene er: «...de som fokuserer på stedsopplevelser og følelser (*sense of place*), stedsidentitet, stedstilknytning og stedstilhørighet.» (Berg 2016, s. 35).

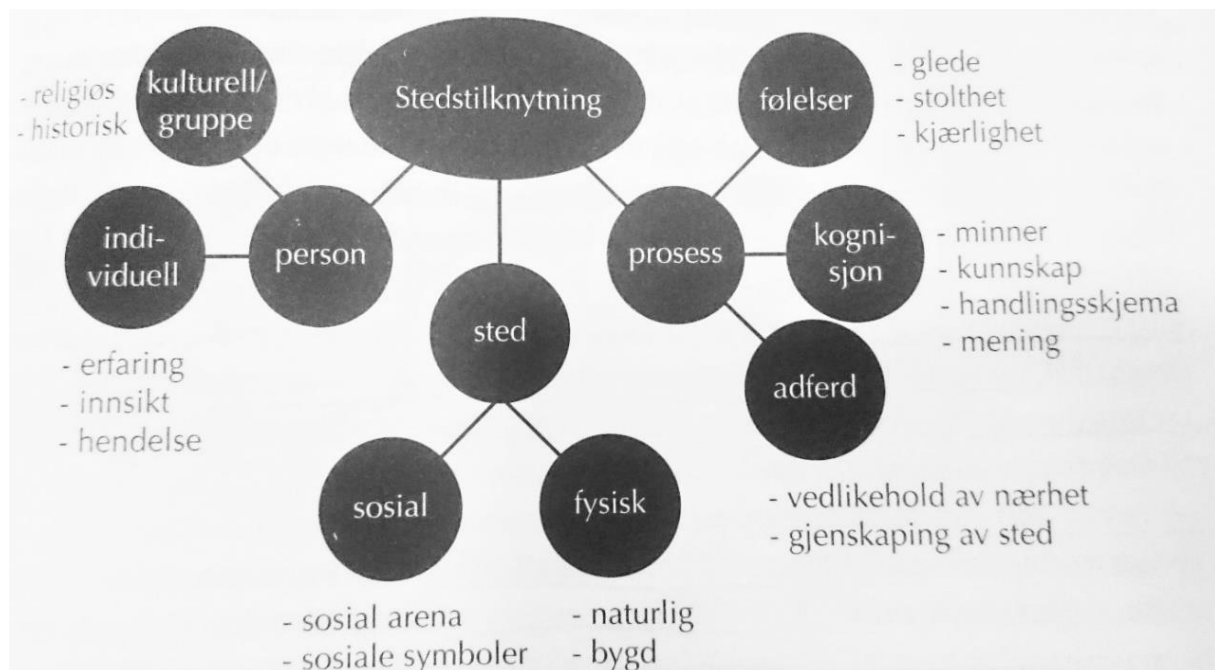
For å forstå forholdet mellom mennesker og steder kan man også snakke om *sosiale identiteter*. Det som ligger i dette er at identitet oppstår og utvikles gjennom interaksjon med andre mennesker. I dette begrepet er både likhet, ulikhet, sted og maktrelasjoner viktige faktorer for å kunne forstå hvordan sosiale identiteter oppstår (Berg, 2016).

Når man studerer et bestemt lokalsamfunn som bosted, er en grunnleggende likhet at folk har samme bosted. Det gjør dem ikke like, eller fører til personlige forbindelseslinjer, men de har stedet felles, og det i seg selv vil jeg hevde betyr at det er noen forbindelseslinjer mellom dem, spesielt når det dreier seg om små lokalsamfunn (Berg, 2016, s.37).

Sted og identitet er to faktorer som har en gjensidig påvirkning på hverandre, og bidrar til å utforme menneskers og steders identitet. Man kan si at noen er «in place» eller «out of place».

Det vil si om noe/noen er «på sin plass» eller «ikke på sin plass». Her blir både det romlige og det sosiale kombinert. For å kunne si om noe er på sin plass eller ikke kan man ofte se på ting som blir sett på som «unormalt» på stedet eller at noen ikke forholder seg til steders normer og «regler», og dermed blir sett på som en «outsider» (Berg og Dale, 2004).

For å forstå folks tilknytning til sted brukes det mange forskjellige typer begreper. Både stedsidentitet, stedstilknytning, stedstilhørighet og stedsopplevelse. Man kan skille mellom å se på stedstilknytning som et endimensjonalt begrep, slik som stedsidentitet, eller som et flerdimensjonalt begrep som inkluderer flere av begrepene. Scannel & Gifford (2010:1-2 ref. i Aure et al. 2015, s.196) har kommet med en modell hvor fokuset er på fremvekst av en stedstilknytning (Se figur 2.) Denne modellen viser at stedstilknytning kan bestå av mange forskjellige aspekter og faktorer. En stedstilknytning kan enten være individuell eller basert på større grupper. En kan fokusere på personen, på stedet og på prosesser på stedet som faktorer som skaper en stedstilknytning. Selv om modellen beskriver mange forskjellige faktorer for å forklare denne tilknytningen, er den blitt kritisert for å ikke inkludere faktorer som kjønn, klasse, etnisitet, alder og hvordan samhandlingen preges av maktrelasjoner noe som videre fører til en objektivisering av mennesker og steder (Aure et al, 2015). Modellen er likevel svært nyttig og relevant for meg og min studie, da den viser stedstilknytning i et større bilde, bestående av ulike faktorer.

Figur 2: Den tredelte stedstilknytningsmodellen

Tilknytning til et sted forbindes ofte med vektlegging av prosessuelle og dynamiske aspekter ifølge nyere teoretiseringer om begrepet. Samtidig vektlegges også betydningen av sosiale relasjoner, makt, inkludering og ekskludering i tillegg til forhandlinger mellom mennesker. Dette har mye å gjøre med hvem som «hører hjemme» og ikke på et bestemt sted. Samtidig kan stedstilknytning også forbindes med materialitet. For eksempel kan noen føle at de er bundet til et sted på grunn av markedsverdi på et hus, jobb, godt miljø, tilgang til naturen/rekreasjonsområdet eller andre materielle faktorer. Her kan vi snakke om begrepet stedsavhengighet som et begrep for å forstå stedstilknytning (Berg, 2016).

Lang botid og minner fra stedet kan også ha stor betydning for stedstilknytningen. Både stedets og sin egen families historie knyttet til dette stedet kan ha stor betydning. Folk forklarer sted som en «valgt tilhørighet». Dette betyr at folk kan føle en tilknytning til et sted om de kan forklare grunnen til hvorfor de bor der. Man er på en måte fastlåst i egne rutiner med jobb, fritid og diverse, samtidig som man kan sammenligne sitt eget bosted med andre steder man har eller får kjennskap til. Det er altså i bunn og grunn selvvalgt, selv om mange kanskje føler seg så knyttet til stedet at det blir en vanskelig og omfattende prosess å flytte på seg. Man kan også skille mellom en «selvfølgelig tilhørighet» og en «nostalgisk tilhørighet». En selvfølgelig tilhørighet finner man først og fremst hos personer som har bodd på samme sted store deler av livet, og derfor har dannet seg sterke sosiale bånd på dette stedet. Stedet er på en måte ikke valgt, men er tatt for gitt. Nostalgisk tilhørighet går mer på folk som har bodd lenge på et sted, men som ikke lenger føler seg hjemme på dette stedet. Dette kan for eksempel komme av en endring i befolkningen i området som har bidratt til å endre de sosiale strukturene (Savage 2010: i Berg 2016).

Et sentralt begrep for å forstå tilknytning til sted er minner. Minner knyttes ofte til følelser og forestillinger. Identiteter knyttet til steder er i konstant utvikling, avhengig av minner fra fortiden som ses i sammenheng med hendelser i nåtiden. Forutsetningen for at folk føler tilhørighet til steder trenger ikke bare være minner og en lang botid på stedet, men minner skapes på stedet, og derfor er det en selvfølge at tilknytning til et sted må ses i sammenheng med minner. Ifølge Røe og Sæter (2015) kan man si at forskjellige steder sitter i kroppen som minner, om hvilke steder en identifiserer seg med som person, altså hvilke steder vekker følelser hos personer og ikke, og hvor man føler seg komfortabel. Steder blir altså en del av deg som person, og ut i fra dette skapes en identitet og en sterk tilknytning.

Stedsidentitet henger mye sammen med hvordan vi opplever et sted, altså vår stedsopplevelse. Det kan være mange faktorer som avgjør hvordan vi opplever stedet, og knytter

følelsesmessige bånd til stedet. Vestby (2015) forteller at «...tilhørighet er noe som utvikler seg over tid som lag på lag av minner knyttet sammen med ens egne livsfaser og utvikling.» (Vestby 2015, s.167). Berg (2016) hevder samtidig at «...tilhørighet handler om relasjoner, framføringer, og det mer- enn- menneskelige, og at tilhørighet ikke er noe forutbestemt, men noe som oppstår gjennom affektive møter, handlinger, væren og kunnskap» (Berg 2016, s. 46). Disse stedsfølelsene kan være knyttet til naturen og landskapet, de fysiske omgivelser og det bygde miljøet og sist men ikke minst med sosiale og lokalkulturelle forhold. Disse dimensjonene danner grunnlaget for å forstå menneskers identitet og tilhørighet, altså *identity with place*. Samtidig utgjør også disse dimensjonene stedets særegenhet, altså *identity of place*. Det sosiale og geografiske er tett knyttet sammen, og ikke mulig å skille fra hverandre. Menneskers gjentatte opplevelse av et sted og sanseerfaringer i form av lukt, smak, hørsel og syn, rutinepreget adferdsmønstre og det følelsesmessige slektskapet til stedet fører til noe han kaller *Fields of care*, altså steder en virkelig kjenner tilhørighet til og virkelig bryr seg om (Tuan 1997: i Vestby 2015).

Det handler i bunn og grunn om hvor man føler seg hjemme og ikke. Her spiller både relasjoner til nær familie, venner og slekt og stedets egen identitet som bygger på stedets sosiale og kulturelle aktiviteter og kjennetegn. Det å føle seg hjemme et sted avhenger mye av at man kan føle på tilhørighet til stedet, men også til folkene som bor der og som på mange måter også likner en selv. Man må føle seg trygg og komfortabel for å i det hele tatt kunne utvikle noen form for tilhørighet til et sted, og for at stedsidentiteten kan bli en del av hvem en er som person og hvordan en ser på seg selv som en del av verden (Vestby, 2015). Når en føler seg hjemme et sted, blir det også naturlig å ikke føle seg hjemme andre steder. Det er forskjellige faktorer som kan bidra til at en ikke føler seg hjemme, da enten naturen, det sosiale miljøet, det kulturelle eller andre faktorer som slettes ikke passer med «hvem man er» som person og hva og hvem man vil identifisere seg med (Ibid).

Med fokus på stedsrelasjon og opplevelser av et sted, er det videre to viktige begrepspar en må få forståelse for, nemlig *place dependence* og *place identity*. Her skilles det mellom den symbolske betydningen et sted kan ha versus det funksjonelle ved et sted. *Place dependence* refererer her til den funksjonelle relasjonen til det fysiske stedet, altså at stedet er nyttig og brukes til et bestemt formål som for eksempel jakt eller fiske. Med begrepet *place identity* blir det symbolske mer vektlagt, og folks emosjoner til et sted. Stedet innehar en rekke kulturelle og sosiale aktiviteter og prosesser som bidrar til at personer skaper en identitet knyttet til

stedet. Avhengigheten til et sted kan altså være avhengig av både det symbolske og det funksjonelle, eller en kombinasjon av begge deler (Vestby, 2015).

2.3 Identitet og Landskap

Jeg vil også trekke frem landskapet som en faktor for å forklare identitet til et sted, ettersom landskapet i Bergbygda er karakteristisk for stedet og for bosettinga. Landskap er og har vært viktig for mennesker så lenge vi har levd på jorda av ulike årsaker. I dag er også landskap viktig i politiske debatter, spesielt i Europa. Disse debattene omhandler i hovedsak bevaring av landskap og miljø og rurale områder. Ødeleggelse av landskapet og miljøet, og betydningen av det vakre landskapet har vært i fokus. Landskap defineres av den europeiske landskapskommisjonen som et område påvirket av mennesker og et resultat av interaksjon mellom naturlige og menneskelige faktorer (Stobbelaar & Pedrodi, 2011).

«People can have a sense of belonging to a specific landscape, often in the region where they spent their youth or where they experienced a crucial period in their biography. The identity that people derive from the landscape in that region is called place identity» (Stobbelaar & Pedrodi, 2011)

For å forstå landskapsidentitet må man også forstå forholdet mellom mennesker og miljø. Den konstante interaksjonen mellom mennesker og miljø bidrar til å forme menneskene. Sitatet ovenfor er hentet fra en artikkel om landskap og identitet fra 2011. I denne artikkelen kommer det frem at steder hvor man for eksempel har tilbragt mye tid i barndommen og som man har en spesiell tilknytning til på et vis, spiller en stor rolle for identiteten til stedet. Man utvikler på en måte en tilhørighet til et spesielt landskap, med ulike assosiasjoner, symboler og minner knyttet til landskapet, i tillegg til det fysiske. Dette danner grunnlaget for begrepet *landscape identity*, også kalt *spatial identity*. Det kommer videre frem at dette knyttes opp mot det unike landskapet, som har sin egen karakter. Landskapsidentitet kan knyttes til et bestemt område, men kan også innebære å se området i en større kontekst, både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Identiteten til et landskap kan også påvirkes av individets sosiale og kulturelle miljø. Landskapsidentitet kan endres når konteksten også endres. Dette kan være endring i maktforhold og at nye funksjoner kan dukke opp (Stobbelaar & Pedrodi, 2011).

En annen tilnærming for å forstå landskapsidentitet er å se på forskjellen mellom personlig og kulturell landskapsidentitet. Her må vi se på forskjeller i mening eller betydningen et landskap kan ha for individet med sine preferanser, erfaringer og oppfatninger på den ene siden, og det kulturelle landskapet med sine historier og verdier for spesielle steder i landskapet. Denne identiteten kan formes av enten positive eller negative erfaringer eller oppfatninger. Den kulturelle landskapsidentiteten skapes også av å ta vare på landskapet. Den

personlige/individuelle landskapsidentiteten kan formes av forskjellige tegn, som for eksempel utskjæringer i tre eller i steiner osv. Landskapsidentitet kan altså forstås på forskjellige måter, men det viktigste er å forstå balansen mellom aggregering, altså å se identitet i større grupper, og segregering hvor man skiller enkelte grupper fra hverandre. Dette kan knytte grupper tettere sammen i en følelse av tilknytning til eget sted/landskap (Stobbelaar og Pedrodi, 2011).

2.4 Globaliseringens påvirkning på sted

Til slutt i denne teoridelen vil jeg komme inn på globalisering og dens påvirkning på steder. Globalisering er et fenomen som i dag forklarer hvordan verden henger sammen både økonomisk, kulturelt og politisk. Globaliseringen fører til at ulike deler av verden stadig blir mer like, noe som har fått mange forskere til å hevde at det lokale og særegne ved steder er i ferd med å forsvinne og sakte men sikkert viskes ut. Geografer er uenige i dette, og mener globaliseringen bidrar til at steder på mange måter beholder sin særegenhet og sin fysiske avstand. Det er ikke til å unngå at steder i dag er mye mer knyttet sammen enn før, og dermed påvirkes av hverandre, men man kan si at steder er bundet sammen fordi de er forskjellige. Nye impulser på et sted endrer ikke stedet totalt, men smelter sammen med det lokale og danner nye særtrekk ved et sted, noe vi kan kalle en hybrid. Det er fremdeles hjemmet og det lokale som har størst betydning for enkeltindividet, og det er menneskene som bor på de forskjellige stedene som reagerer på ulike måter på impulsene fra omverdenen. Samtidig er de fleste sosiale relasjoner enda lokale, selv om menneskenes globale nettverk stadig blir større. Ikke alle steder er like involvert og påvirket av globaliseringen. Dette kommer av ulike kommunikasjonsmuligheter. Det man ser er at det er urbane strøk og viktige regionssentre blir prioritert når det kommer til utvikling av nye transportmuligheter, og småbyer og bygdesamfunn mellom disse har ofte blitt nedprioritert og fått dårligere transportmuligheter i forhold til urbane områder. På denne måten kan man si at globaliseringen fører med seg større forskjeller mellom steder, da spesielt mellom rurale og urbane steder (Berg og Dale, 2004).

2.5 Oppsummering av teori

I denne seksjonen har jeg forklart ulike tilnærminger og perspektiver på begreper som sted, stedsidentitet, stedstilknytning og stedsopplevelse. Først ble begrepet «sted» forklart med vekt på det subjektive aspektet ved et sted som skaper opplevelse og mening (sense of place), og det mer tradisjonelle forbundet med et sted, hvor sted blir sett på som en ramme hvor sosiale aktiviteter foregikk (location), og på sted som *locale* hvor kontekst spiller en stor rolle, og hvor mennesker og steder har en gjensidig påvirkning på hverandre. Etter 1990 kom det

relasjonelle stedsbegrepet der steder ble sett på som åpne og dynamiske og i stadig forandring. Deretter bevegde jeg meg inn på ulike begreper for å forstå mennesker og steder og tilknytningen menneskene har til steder og hvordan identiteter oppstår. Her forklarte jeg ulike begreper som lokalsamfunn og hvordan sosiale identiteter oppstår med interaksjon på et felles sted. Ved forklaring av stedstilknytning forklarte jeg også den tredelte stedstilknytningsmodellen som går ut på å se sammenhenger mellom personer, steder og prosesser som foregår rundt. Jeg kom også inn på dette med naturens viktighet, og det mer enn- menneskelige forbundet med hybride steder.

Deretter forklarte jeg begreper som stedsavhengighet, som for øvrig kan komme av lang botid og minner hvor stedet i seg selv vekker følelser som skapes på stedet, noe som fører til at stedet blir en del av deg som person. Jeg gikk også nærmere inn på hvordan mennesker opplever steder (stedsopplevelse), og kom inn på ulike begreper som *place dependence* som betyr at man er avhengig av et sted på grunn av ressurser som finnes der og *place identity* hvor emosjoner og det symbolske blir mer vektlagt. Jeg forklarte også begrepet *landscape identity*, hvor landskapet bidrar til å forme personers identitet til et sted. Til slutt forklarte jeg globaliseringens påvirkning på steder. Alle disse ulike tilnærmingene til sted og til stedstilknytning/stedsidentitet er alle viktige å ha med i denne oppgaven for å danne et godt teorigrunnlag før datainnsamling, analysen og ikke minst til diskusjonsdelen hvor jeg forklarer mine funn.

3 Metode og forskningsprosessen

I denne seksjonen skal jeg ta for meg valg av metode som jeg mener er riktig for å få best mulig svar på min problemstilling. Jeg skal først ta for meg kvalitativ metode generelt, og hvorfor den er godt egnet for dette prosjektet, før jeg videre går inn på gjennomføring av ulike metoder jeg har valgt innen kvalitative metoder. Dette er henholdsvis tekstanalyse, ett nøkkelinformantintervju og bruk av en relativt ny metode kalt autofotografering som innebærer bruk av bilder. I denne seksjonen skal jeg også komme inn på analyseprosessen og etterarbeidet, før jeg avslutter med drøfting av forskningsetikk og ulike utfordringer jeg har stått ovenfor gjennom hele prosessen.

3.1 Kvalitativ metode

Det er mange faktorer som spiller inn og som det er viktig å tenke over før man går i gang med et prosjekt. Ett forskningsdesign vil si å designe et prosjekt. Det går ut på å planlegge på forhånd hvordan prosjektet skal se ut, hvordan man skal gjennomføre det og hva man må ta stilling til underveis. Det er flere trinn i et forskningsdesign for at prosjektet og resultatet skal bli best mulig gjennomført og presentert. Det første man må gjøre er å finne ut hva man ønsker å studere, og deretter utforme en mulig problemstilling med eventuelle underproblemstillinger eller hypoteser. På dette stadiet er det viktig å lese seg opp på relevant informasjon om temaet man ønsker å vite noe om. Deretter er det hensiktsmessig å bestemme seg for hvilke metoder man ønsker å benytte seg av. Deretter bør man tenke på hvordan man skal analysere dataene man får inn, for så å legge en plan for det praktiske ved feltarbeidet. Det vil si hvor, hva, hvem, hvor lenge osv. Til slutt bør man drøfte etiske forhold rundt prosjektet, for så å finne ut hvordan det skal presenteres (Clifford et.al 2010).

I mitt forskningsprosjekt hvor problemstillingen omhandler ord som hvorfor og hvordan, er det mest hensiktsmessig å velge metoder som kan hjelpe meg å skape en forståelse for det jeg ønsker å studere, altså kvalitative metoder. Kvalitative metoder fokuserer først og fremst på meningsdannelse, forståelse og en nærhet til forskningstemaet og til informanter, og etterstreber en åpen interaksjon mellom forsker og informant hvor det fokuseres på informantenes opplevelser, meninger, innlevelse og kreativitet blant annet. Dataene man får inn, er i form av tekst, ikke tall som i kvantitativ forskning, og forsker søker forståelse for et fenomen snarere enn en forklaring slik kvantitativ forskning gir (Tjora, 2012).

Winchester & Rofe (2016) skriver at kvalitativ forskning fokuserer på å belyse og forsøke å forklare menneskelig miljø og erfaringer innen konseptuelle rammer. De to fundamentale spørsmålene som forskere forsøker å finne svar på i sin kvalitativ forskning er innen sosiale strukturer og individuelle erfaringer. Det er viktig å kunne se disse to i sammenheng for å se helheten i det man forsker på (Winchester og Rofe, 2016). Jeg har valgt å benytte meg av tekstanalyse, intervju og autofotografering som metoder for å besvare min problemstilling. Tekstanalyse og intervju er to tradisjonelle metoder innen kvalitative metoder, mens autofotografering er en metode som er blitt mer og mer brukt i de siste årene. Hva de ulike metodene jeg har valgt innebærer hvordan jeg gjennomførte dem skal jeg nå forklare.

3.2 Tekstanalyse

Slik Lindgren (2011) skriver er det hensiktsmessig med en blanding av både kvantitative og kvalitative metoder når man tar for seg tekster. Det er ikke mulig å lage et klart skille mellom kvantitativ og kvalitativ analyse, og derfor er det viktig å reflektere over bruk av metode mer som en kombinasjon av begge metoder, snarere enn å forholde seg til bruk av kun én.

Man kan telle ordene så mye man vil, og bearbeide tallene med alle mulige statistiske metoder, men til syvende og sist er det likevel språk og tilblivelse av mening man studerer. Studieobjektet er et system av sosialt og kulturelt avtalte og fremforhandlede relasjoner mellom tegn og symboler på den ene siden og meningsinnhold på den andre (Lindgren, 2011).

Det er altså umulig å gå ut ifra en metode, da det alltid ligger en mening bak som må tolkes kvalitativt, eller for eksempel at man ved kvalitative studier oppdager at noe forekommer ofte i et slags mønster.

Tekstanalyse som metode har til hensikt å telle bestemte innslag og forekomster av ord og tema i en tekst. Man kan deretter ut ifra dette si noe om tekstens innhold. På bakgrunn av dette kan det oppstå betydning og mening- nærmere bestemt denotasjon. Det vil si den meningen som ligger bak selve teksten. Men en slik mening er ikke alltid like lett å finne når man leser en tekst. Teksten i seg selv er ikke en ren avspeiling av virkeligheten, og bør derfor ses i sammenheng med flere studier for å få et mer riktig bilde av virkeligheten (Ibid).

Får å kunne forstå og tolke et skriftlig materiale på riktig måte må man vite hvordan man bør gå gjennom kilden for å få mest mulig ut av den. Da jeg skulle analysere de skriftlige kildene jeg hadde til rådighet gikk jeg ut i fra Kjeldstadli's metode for analyse. Når man skal analysere skriftlige kilder er det noen retningslinjer og spørsmål man bør forholde seg til for å kunne skape gode analyser. Kjeldstadli (1997) snakker om kildegranskning, altså hvordan vi undersøker kildene for å få informasjon ut av den. Kildegranskning vil si å forsøke å svare på

tre spørsmål: hva slags materiale har jeg foran meg, og hvordan påvirker materialets karakter den informasjonen jeg kan hente ut av det? Hva står det egentlig i kilden, altså hva betyr den? Og hvordan kan jeg bruke opplysningene jeg finner til å besvare problemstillingene mine? (Kjeldstadli, 1997). Dette er de viktigste spørsmålene en forsker bør ta for seg i analysen av skriftlige kilder, og det er disse spørsmålene jeg selv har brukt i analysen av de skriftlige kildene jeg har funnet. Jeg gikk systematisk gjennom hver kilde og skrev ned viktige funn, samtidig som jeg hadde i bakhodet spørsmålene om hvilken type kilde jeg har foran meg, og hvordan dette kan brukes for å besvare min problemstilling. Da kildene mine først og fremst er faktabøker, ble det ikke mye tolkning i form av å forstå underliggende meninger i teksten, men heller en analyse av hvordan jeg kan bruke faktaopplysningene i kildene i min oppgave, og en analyse av kildenes gyldighet og representativitet av det virkelige liv. Samtidig kan kildene si noe om hva som blir vektlagt i disse bøkene, og hva som ikke nevnes og ikke blir fokusert på, noe som er interessant i seg selv. Dette skal jeg komme tilbake til i presentasjon av mine empiriske funn i kapittel 4.

Min opplevelse av gjennomføringen av dette er noe skuffende. Jeg følte jeg brukte enormt mye tid på å gjennomgå kilder som ikke gav noen resultater. Noen av kildene nevnte ikke mitt problemfelt i det hele tatt, og mye tid gikk derfor tapt til unødvendig lesing. Jeg fikk altså lite ut av mine skriftlige kilder, noe som virket litt demotiverende for gjennomføringen av hele prosjektet. Men noe fikk jeg da ut av det, og det førte til mange spørsmål om hva jeg egentlig ville vite mer om. Derfor har jeg også valgt å benytte meg av intervju av en lokalhistoriker som viste seg å være mye mer verdt min tid, da det gav meg masse informasjon som jeg manglet. Dette intervjuet skal jeg ta for meg under 3.4.

3.3 Visuelle metoder

Visuelle metoder blir ofte brukt i forskning av det sosiale liv, altså følelser, meninger, opplevelser osv. Visuelle metoder kan ta i bruk allerede eksisterende bilder, eller bilder kan lages av forsker eller av utvalgte informanter (Rose, 2016). I min forskning har jeg valgt en visuell metode som kalles autofotografering. Dette er en relativt ny metode som har blitt mer og mer brukt de siste 10-15 årene, særlig siden engangskameraet kom på starten av 1990-tallet. Metoden blir for eksempel sett på som en nyttig metode når et forskningsarbeid innebærer språkproblemer. Metoden genererer mer data for forskeren å analysere, og i tillegg en helt annen form for data enn ett verbalt intervju gir. Forskeren får mulighet til å se feltet på en annen måte, gjennom noen andres øyne (Staunæs og Bramming, 2011).

«Når du introduserer visuelt materiale i en forskningsdesign, kan det gi deg mulighet for også å få øye på materialitet, og hvordan det materielle er medkonstituerende for livet som leves.» (Staubæs og Bramming 2011, s.108)

Autofotografering er en visuell metode som innebærer et fokus på stemning, hverdag og folks liv ved bruk av fotografier istedenfor ved bruk av ord. Informantene skaper data ved at de får et kamera i hånden som de skal «fortelle» med. Forsker gir instruksjoner om hva han/hun ønsker at informantene skal «fortelle» noe om, og informantene skal tolke dette i sine egne øyne (Staubæs og Bramming, 2011). Informantene tar altså bilder av sitt miljø eller sine aktiviteter for å lære om hvordan de forstår og tolker sin verden (Crang & Cook, 2007). Likevel er det også en del utfordringer når det gjelder bruk av denne metoden. *«Fotografiene kan ikke forstås uavhengig av sin tilblivelse som produkter av noe noen gjerne vil formidle om noe bestemt. Samtidig er det naturligvis forskjell på det som øynene har sett, og det som kameraet har registrert.»* (Staubæs og Bramming 2011, s.107). Dette sitatet beskriver det som kanskje er mest utfordrende. Hvordan skal et kamera fange opp nøyaktig det informanten ønsker at jeg som forsker skal se? Jeg som forsker kan tolke bildene på feil måte, og fokusere på elementer i bildet som informanten egentlig ikke så på som meningsfullt. I neste avsnitt skal jeg diskutere dette videre.

Som forsker vil man helst forsøke å forstå og få en representasjon av virkeligheten slik det virkelig er. Når det kommer til bruk av denne metoden, kan man snakke om dannelsen av en ny aktør i forskningsarbeidet. Denne aktøren oppstår i sammensmeltingen mellom informanten og kameraet. På mange måter kan man si at idet vi har et kamera i hånden skjer det en hybridisering mellom kropp og teknologi, kameraet blir en slags protese som vi plutselig skal se verden gjennom. Vi kan også si at det er annerledes å se verden gjennom et kamera enn gjennom sine egne øyne. I noen situasjoner kan kameraet også transformere scener og virkeligheten med sin tilstedeværelse (Ibid). Sturken & Cartwright (2009) snakker om «ways of seeing», som vil si hvordan et bilde blir sett på. Det som er viktig er ikke bildet i seg selv, men hvordan det blir sett på av forskjellige personer. «Ways of «seeing» refererer her til at forskjellige mennesker ser ikke bare på én ting i bildet, men at vi ser alltid på relasjoner mellom ting i tolkningen av et bilde (Sturken and Cartwright, 2009 i: Rose, 2016, s.18). Rose (2016) summerer opp tre viktige ting å tenke på ved bruk av, og i gjennomføringen av visuelle metoder. Det første handler om å ta bilder seriøst, fordi alle visuelle bilder har sin egen effekt. For det andre må man tenke på de sosiale forholdene rundt et bilde og på hvilke måter det kan brukes i forskning. Til sist er det viktig å tenke nøye over sin egen rolle, og hvordan en selv ser på bildet. Det er altså mange faktorer man bør tenke

igjennom når det kommer til bruk av denne metoden. Likevel mener jeg denne metoden egner seg godt for å kunne vise personers identifisering og opplevelser av Bergbygda da de ikke trenger forklare med ord, men med bilder, noe som kan gi en større mening og forståelse. På en annen side kan det også være at noen av informantene har vansker med å uttrykke sine meninger og opplevelser uten å kunne si det direkte, noe som må tas i betraktning i analyse av bildene.

Når man skal velge informanter innen kvalitativ forskning er det viktig å velge informanter som en tror vil gi gode svar og refleksjoner om det aktuelle temaet. Slike utvalg kan enten være strategiske eller teoretiske, da informantene ofte ikke er utvalgt for representativitet, men for å få innsyn i enkeltes meninger, verdier, holdninger, synspunkter og erfaringer i den enkelte. Informantene representerer selv selv først og fremst. Denne rekrutteringen kan ofte være vanskelig, mye på grunn av at man på forhånd ikke vet hvilke svar man kommer til å sitte igjen med. Noe man ikke kan vite er hva eventuelt andre personer ville sagt som kunne endret resultatet (Tjora, 2012). Mitt utvalg av informanter er i hovedsak basert på bekjenskaper. Siden jeg har valgt å fokusere på opplevelse av sted i generasjoner, vil jeg i valg av informanter for autofotografering tenke meg nøye om for å forsøke å få et utvalg som kan representere flere generasjoner. Når det gjelder intervjuet har jeg kun benyttet meg av én informant som kan mye om Bergbygdas historie når det kommer til bosetting, så her har det ikke vært nødvendig å intervju flere.

Når det kommer til gjennomføringen av denne metoden, var det en del ting å tenke på både i forkant, under arbeidet med analysen av bildene, og hvordan dette skal presenteres. I forkant sendte jeg et informasjonsskriv og en forespørsel om å delta i mitt prosjekt (se vedlegg). Der forklarte jeg formålet med oppgaven og hvorfor jeg har sendt forespørselen. Jeg ba de vennlig om å skrive under på vedlagt samtykke for å kunne bruke bildene i oppgaven. Jeg ba dem samtidig skrive litt bakgrunnsinformasjon om seg selv, som alder, bosted og botid i grenda slik at jeg hadde noe informasjon å gå ut ifra i analysen av bildene i ettertid. Jeg sendte ut til 15 personer i forskjellige aldersgrupper, både folk som bor i øvre del av grenda, og i nedre del. Jeg satte en frist for å få tilsendt bilder dersom de ønsket å delta til starten av mars, slik at jeg kunne begynne analyseprosessen tidlig i mars. Flere av informantene spurte underveis om de kunne sende meg bilder de hadde tatt tidligere. Selv om dette ikke er en del av autofotografering som metode, tok jeg en beslutning om å gå litt vekk fra dette med at alle bildene måtte tas i den perioden de hadde til rådighet. Jeg skrev til samtlige som spurte om

dette at dersom det var noe spesielt som ikke kunne tas bilde av i nåtid så var det helt i orden. Eksempler på dette kan være bilder fra en annen årstid, eller tidligere hendelser i grenda osv.

Når det kommer til tolkningen av bildene jeg fikk tilsendt av mine 8 informanter, har det vært en del utfordringer underveis og i analyseprosessen. For det første var det vanskelig å finne ut hvor mange, og hvem jeg skulle sende forespørsel til. Jeg fant ut med hjelp fra veileder hvor mange som burde være med for at oppgaven skal bygge på et representativt utvalg av befolkningen i grenda. Det ble derfor sendt ut til 3-4 personer i hver aldersgruppe for at det ikke skulle bli hundrevis av bilder å analysere, og det ble sendt ut til både menn og kvinner. Utfordringen etter at jeg hadde fått inn bidragene, var nettopp representativitet. Er 8 personer nok til å svare for en populasjon på rundt 60 personer? Vel, av disse 60 personene er det også en del barn som jeg ikke skal ta utgangspunkt i for min forskning. Vi kan derfor si at det er rundt ¼ del av befolkningen, så det er et relativt godt grunnlag for å trekke konklusjoner når det gjelder tilknytning til stedet mener jeg. En annen utfordring var at jeg fikk tilsendt bilder fra flere kvinner enn menn, så det å sammenlikne tilknytning i forhold til kjønn ble også en liten utfordring. Jeg forsøkte derfor å sende ut forespørsel til flere i ettertid, med null respons. Dermed måtte jeg ta utgangspunkt i de 8 bidragene, og rundt 70 bilder i analyseprosessen. Noe som var bra var at jeg fikk bilder fra personer i de ulike aldersgruppene, så jeg har et lite grunnlag for sammenlikning når det kommer til alder og botid i grenda.

Den 1 mars hadde jeg fått inn 8 bidrag på MMS. Disse sorterte jeg raskt i egne mapper på PC, slik at bildene ikke ble blandet. I ettertid innså jeg at 8 bidrag kanskje var litt i underkant, så jeg sendte raskt ut til 3 beboere til i den aldergruppen jeg manglet bidrag fra i håp om å få flere bilder. Grunnen til dette er for å kunne trekke gyldige konklusjoner om beboernes opplevelse og tilknytning til stedet. Dermed startet analyseprosessen, som jeg kommer tilbake til i delkapittel 3.5.

3.4 Intervju

Dunn (2016) skriver at et suksessfullt intervju krever nøye planlegging og detaljert forberedelse. Å bruke intervju som metode er en veldig god metode for å skaffe seg informasjon om hendelser, meninger og erfaringer. Jeg har gjennomført ett intervju med en nøkkelinformant, som også er lokalhistoriker i Bergbygda. Formålet med dette intervjuet er å belyse den delen av problemstillinga som omhandler bosetting i tidligere tider i Bergbygda. Ved å velge denne metoden kan man også se en sak fra flere sider, da folk ofte har ulike meninger om ting (Dunn, 2016). I mitt intervju har jeg valgt en semistrukturert form. Denne typen intervju krever en intervjuguide (se vedlegg). Spørsmålene som stilles i et slikt intervju

fokuserer på et bestemt tema og omhandler spørsmål som forskeren mener er relevante for å besvare problemstillingen. Man lager seg først en intervjuguide, men underveis i intervjuet kan forskeren tillate seg å komme med oppfølgingsspørsmål der det passer, men passer også på å komme tilbake til hovedtemaet dersom informanten beveger seg for langt utenfor temaet (Ibid).

I gjennomføringen av et intervju er det viktig å kunne legge til rette for en avslappet stemning slik at informanten føler seg trygg (Tjora, 2012). Mitt intervju ble gjennomført i informantens eget hjem med en rolig og avslappet intervjusituasjon for å skape trygghet og ro i et forsøk på å styre unna en veldig formell setting. Det var også hjemme informanten hadde alle papirer og egne kilder tilgjengelige slik at han lett kunne hente dem og henviser til underveis i intervjuet. Noen generelle regler det er viktig å holde seg til når det kommer til å gjennomføre et intervju er å være godt forberedt med både spørsmål og en fungerende båndopptaker. Samtidig er det viktig å informere informanten om hensikten med intervjuet, og ber om lov til å bruke opptaker. Underveis i intervjuet er det viktig å skape en relasjon bygd på tillitt og at man virker interessert, engasjert og lytter oppmerksomt på det informanten har å si. Til slutt bør man avslutte intervjuet på en god og naturlig måte (Ehn & Öberg, 2011). På forhånd fikk informanten en forespørsel om å delta med informasjon om oppgavens formål og innhold. Dette gav informanten nok forhåndsinformasjon for å kunne forberede seg til selve intervjuet. Intervjuet fant sted på formiddagen en lørdag i januar, da informanten hadde god tid til rådighet. Crang & Cook (2007) beskriver de ulike fordelene bruk av opptaker har for intervjusituasjonen. For det første at man slipper å bli distrauert av å skrive ned det informanten sier, noe som skaper mer flyt i samtalen og en mer normal samtalsituasjon. Samtidig er det ofte man glemmer viktig informasjon i ettertid av et intervju om man ikke bruker lydopptak. For forskeren er det ofte en befrielse å kunne slappe mer av under intervjuet, og ikke være så fokusert på å skrive ned og ikke gå glipp av viktig informasjon (Crang & Cook, 2007). Før vi startet intervjuet spurte jeg vennlig om jeg kunne bruke lydopptak for å gjøre etterarbeidet lettere og for at jeg kunne fokusere fullt og helt på det han pratet om, og slippe å notere underveis. Dette samtykket han til, og skrev samtidig under på et samtykkeskjema om at jeg som forsker kan bruke informasjonen i min masteroppgave, og kan ta kontakt senere for eventuelle spørsmål (Se vedlegg)

Gjennomføringen av intervjuet gikk veldig bra. Jeg fulgte intervjuguiden, men i og med at dette var et semistrukturert intervju, stilte jeg også en del oppfølgingsspørsmål underveis. Det at jeg ikke trengte å notere gjorde intervjusituasjonen mye bedre, da jeg kunne fokusere på

informanten og være mer tilstede. Dunn (2012) skriver at det er mye større sjanse for at informanten vil prate og føle seg trygg i intervjusituasjonen dersom det er en god tone mellom intervjuer og informant. I og med at det var min far jeg intervjuet, så var jo både han og meg veldig trygge i hverandres selskap, noe som jeg tror har mye å si for resultatet og hvordan intervjuet går for seg. Alt i alt sitter jeg igjen med en god følelse av et meget vellykket intervju. Jeg har kun gjennomført ett intervju, da det ikke finnes mange folk som vet mye om dette temaet og området. Dette betyr jo at jeg ikke har mye å sammenlikne med både når det gjelder informasjon og hele prosessen med å gjennomføre et intervju. Dette var også første gangen jeg gjennomførte et intervju helt alene, da jeg tidligere kun har gjort det sammen med andre. Erfaringen jeg sitter igjen med er at det var mye enklere å få gjennomført intervju sammen med andre uten bruk av båndopptaker siden noen kunne skrive, og noen konsentrere seg om å stille spørsmål. Men med bruk av båndopptaker ble dette «problemet» løst, og intervjuet gikk knirkefritt.

3.5 Etterarbeid og analyse av datamateriale

I de følgende underkapitler vil jeg beskrive mitt arbeid i ettertid av datainnsamlingen, og deretter analysere dataene jeg har fått inn. Jeg skal først ta for meg mine skriftlige kilder, før jeg beveger meg inn på transkribering av intervjuet og deretter analyse av bildene jeg har fått inn.

3.5.1 Analyse av skriftlige kilder

Slik jeg nevnte tidligere i oppgaven i 3.2, er det interessant å se på hva som nevnes og ikke i de skriftlige kildene. For det første er det interessant å se på hva som er skrevet om Bergbygda i bygdebøkene og kulturbundene om Leksvik. Etter å ha lest bøkene, sitter jeg igjen med svært lite informasjon om hvordan det var i Bergbygda. Det som nevnes dreier i hovedsak seg om bygging og utbredelse av veier, og forøvrig også om mangel på veier som førte til isolasjon, om skole og litt om beskrivelse av landskapet i Kammen gjennom en historie om «kjempen» i Kammen. Mitt hovedfokus som er bosetting og stedstilknytning i Bergbygda blir lite nevnt i disse bøkene, og grunnene til dette kan være mange. Fokuset i disse bøkene handler først og fremst om hovedbygda Leksvik. Dette er nok et bevis på at det finnes få skriftlige kilder fra og om Bergbygda, og det kan tyde på at det har vært lite kommunikasjon mellom folket i Bergbygda og hovedsognet opp gjennom årene. Andre grunner kan være rett og slett at fokuset har vært på bygda Leksvik og omkringliggende grender som ligger nærmere sentrum, og at ingen til nå har fokusert på Bergbygda ser vi bort fra noen lokale som for eksempel min nøkkelinformant Tore Johansen som har klart å skaffe

mye informasjon om grenda i de siste årene. Lokale innbyggere i grenda har altså vært mer interessert i grendas historie enn andre lokalhistorikere i hovedbygda.

3.6.2 Transkribering av intervju

Når et intervju er gjennomført, er det første trinnet å transkribere opptaket, noe som bør skje snarest mulig da inntrykkene enda er ferskt i minne (Ehn & Öberg, 2016). I alle typer intervju, men spesielt for dybdeintervjuer, er det anbefalt å bruke lydopptaker for å kunne transkribere hele intervjuet i etterkant. Dette betyr å gjøre om hele det muntlige intervjuet om til tekst. Kvale (1997) anbefaler å selv vurdere hvordan denne transkripsjonen skal foregå og hvor detaljert man bør være ut i fra hva en anser som nyttig i den konkrete situasjonen. Ofte er det lurt å være mer detaljert enn man først tenker, siden man ofte ikke vet på forhånd hva som er de viktige temaene (Kvale 1997; i Tjora 2012, s. 144). Man må samtidig vurdere om det er hensiktsmessig å bruke dialekter eller om det skal gjøres på bokmål/nynorsk. Som regel gjøres det på bokmål, men er det ord/uttrykk på dialekt som har en bestemt betydning kan dette selvfølgelig vurderes å tas med (Tjora, 2012).

Da jeg skulle sette meg ned og transkribere intervjuet, var jeg egentlig ganske usikker på hvordan dette skulle gjøres. Selv om jeg har lest hvordan det skal gjøres, blir det ofte annerledes den dagen man faktisk skal gjøre det. Men jeg satte i bare noen få dager etter intervjuet var gjennomført da jeg enda hadde det ferskt i minne. Jeg hørte lydopptaket flere ganger for å forsikre meg om at jeg hadde fått med meg alt som ble sagt, og satt igjen med en stor mengde skrevet tekst. En tidkrevende oppgave, men veldig verdt det når jeg skulle starte skriveprosessen.

3.6.3 Analyse av bilder

Å analysere bildene jeg hadde fått tilsendt var både enkelt og vanskelig på samme tid. Det var enkelt å se hva de hadde tatt bilde av, men det var vanskelig å skulle kategorisere dem i ulike temaer, og vite hva jeg skulle fokusere på, og hva som var viktig for min forskning. Men jeg kom frem til en metode som fungerte bra for å få oversikt over bildene og for å kunne sammenlikne dem. Jeg grupperte de ulike bildene fra 8 forskjellige personer basert på 7 temaer som jeg så gikk igjen hos mine informanter. Denne måten å gjøre det på er inspirert av tips fra veileder som selv har gjort det akkurat slik ved analyse av type bilder i et magasin. Jeg skal altså forsøke å gjøre noe av det samme, samtidig som jeg også skal fokusere på informantene bak bildene. Jeg skal se om det er forskjeller i generasjoner og i kjønn når det kommer til hva fokuset i bildene er, og hva de forbinder med Bergbygda. Det første jeg gjorde i analyseprosessen var å se nøye på alle bildene for å prøve å forstå hva fokuset var, og hva

mine informanter prøver å fortelle meg med bildene. Deretter laget jeg 7 temaer over likheter jeg så mellom de ulike informantenes bilder. Dette var en veldig tidkrevende prosess, men samtidig veldig interessant. Samtidig var det slående hvor mange likheter jeg fant og ulike temaer jeg fant. Hva de ulike temaene handlet om, og hva de kan si om folkets tilknytning til bygda, skal jeg ta for meg i delkapittel 4.8 der jeg skriver om mine funn.

3.7 Forskningsetikk og forskerrollen

Når det gjelder all forskning er det en del faktorer en bør drøfte både før, underveis og etter. For forskningens troverdighet, bør hele prosessen nøye tenkes gjennom og drøftes av forskeren. Viktige begreper som objektivitet, subjektivitet, validitet, reliabilitet, generalisering, etikk og kritisk refleksivitet, og hvordan dette har påvirket min forskning skal jeg nå gå dypere inn på.

3.7.1 Subjektivitet og objektivitet i kvalitativ forskning

Objektivitet er i hovedsak relatert til kvantitative studier, men må også tas i betraktning i kvalitative studier. For det første spiller personlig involvering i prosjektet og en relasjon mellom forskeren og deltakerne en rolle, og for det andre refererer objektivitet til forskerens uavhengighet og distanse fra det som forskes på. Forskeren bør altså ikke involvere seg for mye i forskningen og på den måten påvirke dets resultater. Selv om det er nærmest umulig å distansere seg fra prosessen på denne måten, er det viktig å ta i betraktning i analyse av hele forskningsprosessen. Når det gjelder kvalitative metoder, er subjektivitet viktig. Dette vil si at forskeren involverer sitt personlige jeg i prosessen siden kvalitative metoder bygger på en sosial interaksjon mellom forskeren og deltakerne. Min rolle og hvordan det påvirker forskningen kommer jeg tilbake til i avsnittet som omhandler etikk. Der drøfter jeg også kritisk refleksivitet, som på mange måter er strategien for å forklare og drøfte subjektivitet. (Dowling, 2016)

3.7.2 Refleksjon rundt utfordringer, forskningens validitet og reliabilitet

I all forskning brukes begrepene reliabilitet (pålitelighet), validitet (gyldighet) og generaliserbarhet som viktige faktorer å drøfte når det kommer til resultatet av en forskning. Disse tre begrepene indikerer selve kvaliteten på forskningen som er blitt gjennomført. Pålitelighet innebærer forskerens egen rolle når det kommer til påvirkning på forskningen. Forskerens engasjement og egen posisjon kan prege og påvirke dataene og hvordan de tolkes, noe som kan ses på både som en ressurs og som en svakhet. Denne påvirkningen er det veldig viktig å reflektere over i forskningsarbeidet (Tjora, 2012). Når det gjelder min påvirkning på dette prosjektet, er det en del jeg som forsker bør tenke over. For det første gjelder dette min

egen posisjon i forhold til både stedet jeg forsker på og til informantene. Jeg er bosatt midt i feltet som forskes på, og har både egne følelser og assosiasjoner til stedet som preget min oppfatning av stedet i forkant og under analysen av mine data. Det som er viktig for meg å tenke over, er hvordan jeg kan ha påvirkning på resultatene når det gjelder hvordan jeg «tror» det er og har vært på dette stedet når det kommer til bosetting og stedstilknytning. Jeg kan ha mine oppfatninger i bakhodet under hele prosessen, men dette må ikke påvirke det som faktisk kommer frem.

Neste begrep er gyldighet. Dette handler i hovedsak om i hvor stor grad forskningens resultater er en gjenspeiling av virkeligheten. For å styrke denne gyldigheten er det viktig å være åpen om valg en tar underveis i prosessen, og hvordan valgene en tar påvirker arbeidet både positivt og negativt. For å sikre høy gyldighet er det viktig at forskningen pågår innen faglige rammer og er forankret i relevant empiri og annen forskning. Dette gjelder alt fra valg av metode, informanter, hvordan en velger å analysere dataene og presentasjon av sluttproduktet (Tjora, 2012). Valgene jeg har tatt, er drøftet underveis i denne oppgaven.

Det siste begreper kalles generalisering, og er et begrep som omhandler hvordan resultatene av forskningen som er gjort kan overføres til andre studier. I min forskning vil jeg definitivt si at de i kan overføres og brukes i andre liknende studier. Selv om jeg forsker på ei lita grend som ikke utgjør store arealer i den store verden, kan det definitivt brukes som en eksempelstudie for videre forskning på stedstilknytning og bosetting i rurale områder. For min oppgave vil en naturalistisk generalisering være mest relevant. En naturalistisk generalisering vil si at casen eller situasjonen hvor forskningen har funnet sted er så nøye beskrevet at andre lesere kan bruke den til sammenlikning for sine egne caser. Det kan ha nytte for andre forskere å teste gyldigheten i forskningen opp mot sin egen forskning og vurdere om funnene som er gjort kan gjelde for sitt eget arbeid. Dette gjøres ved sammenlignbarhet eller overførbarhet (Tjora, 2012).

Når det gjelder utfordringer rundt metodene jeg har brukt og prosessen med analyse av datamaterialet, er det en del elementer som må trekkes frem. Når det gjelder tekstanalyse får jeg frem et ensidig syn hvor enkelte perspektiver og synspunkter kommer frem og andre ikke. Det kan også føre til at enkelte meninger og syn på ting blir dominerende. Derfor er det viktig å være skeptisk til skriftlige kilder, og se på andre kilder for å se ting fra en annen vinkel og fra et annet synspunkt for å gi et bredere blikk på virkeligheten og på det fenomenet man studerer. Jeg har derfor benyttet meg av flere ulike metoder for å få et gyldig og bredere svar på problemstillingen min, og som en løsning på denne utfordringen.

3.7.3 Etiske hensyn ved presentasjon av forskningen

Ved presentasjon av forskningen som er blitt gjennomført, er det flere viktige ting å tenke på for å opprettholde personvern. Det er viktig å anonymisere folk i den grad det lar seg gjøre, uten at det går for mye utover forskningens analyse og resultater. Dette kan gjøres ved at informantene selv får lese gjennom det som er skrevet om dem for å forsikre seg om at de ikke er direkte gjenkjennbar, for så å godkjenne slik at det ikke oppstår konflikter i ettertid. Siden all forskning hviler på en tillitt mellom forsker og informant, er det viktig å ivareta dette personvernet så godt det lar seg gjøre. Dette innebærer å følge lovverk som er regulert av NSD, datatilsynet og diverse regionale etiske komitéer, og å tenke seg om både én og to ganger før man publiserer (Tjora, 2012). Dowling (2016) skriver om konfidensialitet og privatliv. For å opprettholde dette i en forskning er det viktig å sikre at feltnotater og andre sensitive opplysninger om personer er trygt lagret for å sikre at det ikke kommer ut i offentligheten. I all forskning er det viktig at informantene samtykker til å være en del av forskningen. De må altså gi tillatelse til å bruke informasjonen om dem i oppgaven. Dette gjøres med å skrive under på et informert samtykke som inneholder informasjon om prosjektet og hva deres deltakelse innebærer (Dowling, 2016). Mitt informerte samtykke og informasjonsskriv ble etter hvert oppgradert ut ifra restriksjoner om å endre fra NSD (se vedlegg). Alle informanter skrev under på dette samtykket og ga meg muligheten til å bruke bildene de hadde tatt, og informasjon fra intervju i oppgaven.

3.7.4 Kritisk refleksivitet

Ved tolking av data er det viktig å reflektere over selve tolkningen. Forskeren må gjøre en tolkning av egen tolkning. En må finne ut hvilke faktorer og forhold som påvirker ens egen tolkning. Dette kan være alt fra politiske, kulturelle, språklige og sosiale forhold i omgivelsene. Ofte er man ikke selv bevisst på hva som påvirker tolkningen en gjør, så det er derfor ekstra viktig å tenke nøye over akkurat dette. Er man refleksiv, øker også forskningens troverdighet (Tjora, 2012).

Når det gjelder meg som forsker, og faktorer som kan påvirke min tolkning av dataene, mener jeg det er flere interessante ting å drøfte i denne oppgaven. For det første kan jeg ta for meg de sosiale forhold, både når det gjelder meg og mine informanter. Når jeg velger å forske på eget hjemsted, er relasjoner til informantene allerede eksisterende før prosjektets start. Disse relasjonene bygger på naboskap og bekjentskaper som har eksistert gjennom hele min oppvekst, og dette mener jeg kan påvirke min tolkning av dataene i noen grad. Selv om jeg forsøker å være så objektiv som mulig, er det ikke til å legge skjul på at det fortsatt er en

sjanse for at det kan påvirke resultatene i noen grad. Dette kan jo også gå andre veien, og dataene kan påvirkes av at informantene allerede kjenner til meg. Om dette er positivt eller negativt er vanskelig å svare på, men kanskje er det en mulighet for at informantene tørr å være mer ærlige når de kjenner meg, og at de tar bilder av ting de ellers ikke ville tatt bilde av dersom de ikke hadde kjennskap til meg.

Når det gjelder tekstanalyse er det også en del å faktorer som kan påvirke min tolkning. Det at jeg allerede kjenner til området som skal forskes på, og allerede vet hvordan området er både når det gjelder sammensetning av befolkning og bosetting, kan føre til at jeg ser hva som mangler av informasjon på området og ikke. Mine subjektive erfaringer står altså litt i veien for tolkningen av de skriftlige kildene, og kan påvirke både positivt og negativt. På den positive siden mener jeg det er en fordel å ha kjennskap til området for å kunne se hva som mangler av informasjon. På den negative siden mener jeg at jeg kanskje hadde hatt et litt annet syn på de skriftlige kildene, og en annen oppfatning om hva som er viktig og ikke med tanke på det som står skrevet i kildene.

4 Bosetting i Bergbygda tidligere og i dag, og de bofastes tilknytning til stedet

Før jeg starter hovedarbeidet med å finne ut hva folk i dag forbinder med Bergbygda og hvordan deres tilknytning til stedet er, skal jeg nå ta for meg hvordan bosettinga har vært opp igjennom tidene og hva som har vært hovedgrunnene til at folk i hovedsak har bosatt seg her, og hva de har livnært seg av. I tillegg skal jeg fokusere på forandringer i bosetting og om vi ser noen mønstre i forhold til bosetting og befolkning. Mine kilder er forskjellige bygdebøker og kulturbind, i tillegg til et nøkkelinformantintervju med Tore Johansen som jeg forøvrig har fått mest informasjon om selve Bergbygda fra. Han har selv en tilknytning til Bergbygda ved at hans mor er født og oppvokst i Sanden nedre, i tillegg til at hans oldeforeldre har eid gården Sanden øvre som han selv eier i dag. Han eide også tidligere en gård lengre opp i Bergbygda, som heter Blomlia vestre som er slektsgården til hans kone, men som i dag er solgt. I tillegg har han også tilbragt mye tid her i barndommen på besøk til tanter, onkler og besteforeldre. Alle opplysninger Tore Johansen har om grenda er funnet i gamle papirer, diverse arkiv og fra historier som er gått i generasjoner i grenda, og følgende er basert på informasjon fra dette intervjuet i tillegg til noe informasjon fra bygdebøker.

4.1 Hvorfor bosetting i Bergbygda?

Selv om det ikke står skrevet noe sted at det har vært bosetting her før på 1600- tallet er det stor grunn til å tro at det har vært folk her mye tidligere enn det. Grunnen til dette er blant annet at Tronvik står nevnt i Aslak Bolts jordebok allerede fra 1400- tallet. Denne boken er den eldste økonomiske beskrivelsen av jordegods og eiendommer som tilhørte erkebispedømmet i Nidaros, og er skrevet av Aslak Bolt som var erkebiskop på den tiden. Mest sannsynlig er den skrevet vinteren 1432-33 (Papirleksikonet *store norske leksikon*, 2017). Det er imidlertid grunn til å tro at det har vært bosetting også her allerede før Svartedauden, da det er tre steder i Bergbygda som kalles Aunet (Tronvikaunet, Dretvikaunet og Li-aunet). Aunet kommer av at det lenge har ligget øde og ubebodd av mennesker. Hovedgrunnen til at det i utgangspunktet har bosatt seg folk i denne grenda er usikkert. Men det er grunn til å tro at mye av grunnen er fjellene som ligger rundt grenda og gjør det lunt og relativt varmt. Dette fører til god vekst på sommeren, både for innhøsting og for beite for husdyra. Det at hele Bergbygda ble godt oppvarmet av fjellene hadde mye å si for kornproduksjonen som var det de i hovedsak produserte, i tillegg til poteter. Gress ble stort sett hentet på skogen i utmarka.

En annen viktig grunn til bosetting i grenda er nærheten til havet. Det å ha muligheten til fiske og ikke minst muligheten for å komme seg til andre steder via sjøen måtte være en viktig grunn. Alle seks hovedbrukene var kombinasjonsbruk, som vil si at de livnærte seg i hovedsak av fiske og jordbruk. I tillegg var det kort vei opp til skogen fra gårdene, slik at de lett hadde tilgang til mer beiteområder og innhøsting av gress til vinterstid. Dette gjorde det også mulig for de som drev her å ha flere dyr på gården enn det størrelsen skulle tilsi.

4.1.1 De første gårdene

Vi kan med sikkerhet si at Bergbygda har vært bosatt siden 1600- tallet, da det kom flyktninger fra Jemtland. Mange av disse bosatte seg i hovedsognet Leksvik, men noen gjenopptok også bruk i innerbygda og Bergbygda. Som nevnt i forrige kapittel er det funnet spor av menneskelig aktivitet i Bergbygda allerede fra 1400- tallet. Det er derfor grunn til å tro at de første gårdene kan være svært gamle. Mangel på vei førte tidlig til avstander og ingen utvikling av noe nært fellesskap. Bergbygda var en del av områdene utenfor hovedsognet, og derfor utviklet Bergbygda seg tidlig uten mye kommunikasjon med hovedsognet Leksvik.

Bergbygda har vært bebygd av en rekke gårder med sine husmannsplasser. Men opprinnelig var det seks gårder: Dretvik, Tronvik, Sanden nedre, Sanden øvre, Holmen og Kammen. I tillegg må vi også regne med Sellia, da all utmark som hører til Sellia ligger i Bergbygda. Selve gårdstunet ligger i Talmogrenda, men siden størsteparten av gårdens areal ligger i Bergbygda må den regnes med som en del av de opprinnelige gårdene. Men denne gården er noe ulik de andre gårdene, da den ligger mye høyere opp fra sjøen og mye lenger vest (omkring 300 meter), og den har heller ingen tilknytning til sjøen slik de andre gårdene har.

De andre seks gårdene ligger på rekke langsmed sjøen i en meget bratt og skogdekt li hvor det er til dels vanskelig å komme seg frem. Dretvik som i eldre dager ble kalt «Trættvitja» er gården som ligger helt ytterst i grenda. Navnet kommer mest sannsynlig fra dalen øst for gården som er formet som et «trett». All dyrket jord ligger i hovedsak rundt gården. Så har vi Tronvik, som mest sannsynlig er den eldste gården av de seks. Tronvik ligger nærmest sjøen, med en naturlig landskapsformet havn i tillegg til en slette med jord helt ned til sjøen. Det sies at gården tidligere ble naturlig gjemt bak «tronvikhaugen» og med skog på begge sider, så den ikke var synlig fra sjøen. Rundt 1865 ble den delt i to mellom to brødre, og den utskilte delen ble bygd lengre oppe på grensa mot Sanden. Der denne gården ble oppbygd har det tidligere vært en husmannsplass, så gården ble derfor kalt Tronvikaunet. Litt lenger øst ligger Sanden øvre og Sanden nedre, disse kommer jeg tilbake til i kapittel 4.1.2. Så har vi Holmen som

ligger opp i ei li over en liten holme som ligger i fjorden. Denne holmen kalles «Skurvholmen», og det er der gården har navnet sitt fra. Rundt gården ligger det et relativt stort jordbruksland, men det er nokså bratte arealer. Denne gården ligger mer østvendt, og mer adskilt fra de andre hovedgårdene. Aller lengst øst på grensen til Inderøy kommune ligger Kammen. Denne gården ligger ganske mye høyere opp i terrenget, med ei meget bratt li nedover til sjøen. Denne gården hadde mye jordbruksareal opp ved gården, men lite muligheter for fiske, da det var relativt bratt og ulendt terreng ned til sjøen. Sitatet nedenfor inneholder en beskrivelse av Kammen funnet i «Lexviken» av Per J. Tømmeraas (2001).

Innerst inne i Leksvikjen er det som du veit ei bygd dei kallar Bergbygda. Ho kallast so av de det er so mykje berg og stein der. Gardane har lite dyrka jord og små åkrar. Det er mest bratte berglier som fell ned i sjøen der inne. Den innerste garden i Bergbygda heiter Kammen. Den heiter so avdi den ligg like under ein fjellkam. Husa ligg høgt opp frå sjøen. Rundt husa ligg det ganske fine jorder. Men nedafor husa er det stupbratt ned til sjøen. Det er mykje skog i Kammen. Det er gode beiter der for hester, kyr, sau og geit. Men det fins ikkje veg. Skal dei fram til andre folk, så må dei klive nedetter dei bratte flaugja til sjøen, og so vert det å ro i båt til naboen, handelsmannen, skolen eller kjerka. (Historie fortalt av Ingvald Andreassen Lille-Grande omkring 1877: i Per J. Tømmeraas, 2001, s.174)

Disse syv gårdene var ikke lagt tilfeldig, da alle ligger ved en bekk eller elv for å sikre nær tilgang til vann for folk og dyr, i tillegg til at jorda vokser bedre hvor det renner vann. Gårdenes beliggenhet har selvfølgelig mye med hvordan terrenget er og har vært, og om det så ut til at det kunne dyrkes vekster på området. Man ser at flere av gårdene har flyttet på seg opp gjennom tidene. I Kammen lå gården gjemt i skogen lengre øst frem til 1800- tallet, da den ble flyttet. Den gang kaltes gården «Kambekken». I Dretvik ble gården flyttet fra veien og lengre frem mot sjøen, og det samme gjelder for Sanden øvre og nedre som jeg skal ta for meg som eksempel i neste avsnitt. Det er ingen grunn til å tro at Tronvikgården er blitt flyttet på, og heller ikke Holmen og Sellia. Grunnen til at gårdene tidligere lå gjemt var mest sannsynlig på grunn av sjørøveri. Dersom gårdene lå slik at de var godt synlige fra sjøen, var de mer utsatt for plyndring og røveri. Senere da denne «sjørøvertida» var over ble noen av gårdene flyttet nærmere sjøen og sjøutsikten.

Rød= grense

Gul=hovedgårdene

Blå= bureisningsbruk

Figur 3- Hovedgårdene og bureisningsbruk

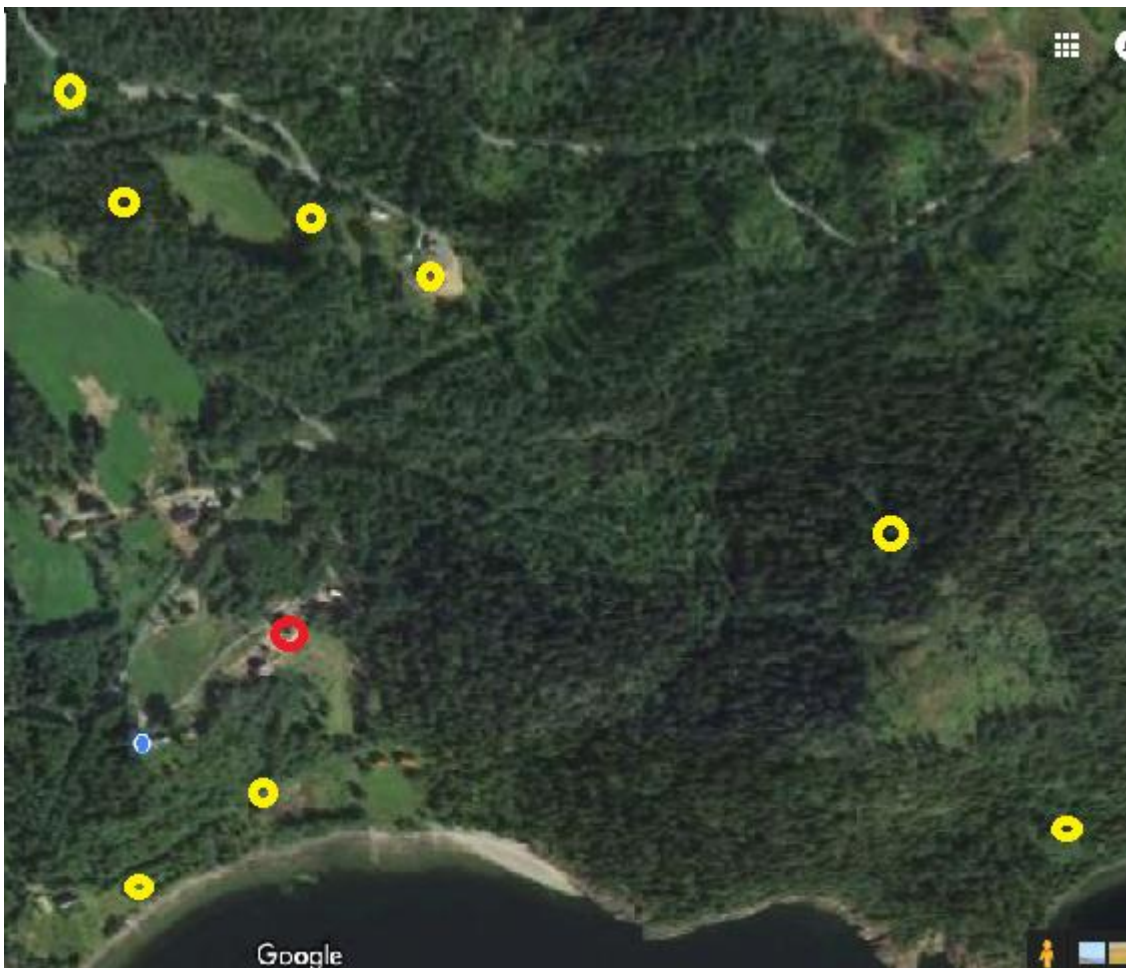
4.1.2 Sanden

Som et eksempel på bosetting i Bergbygda skal jeg ta for meg Sanden. Sanden øvre og nedre er to bratte eiendommer som ligger i ei li ned mot fjorden. Navnet kommer av at det er rike sandforekomster, da i form av «grustak» og dyp sandjord, samtidig som det ligger ei rullesteinsfjære ved sjøen. De to gårdene har hvert sitt gårdsnummer, noe som tyder på at det lenge har vært to forskjellige gårder. Men det kan se ut til at det en gang har vært én gård, da skogen som begge eiendommene i dag forvalter består av såkalt teigblanding. En slik teigblanding var vanlig da områder skulle fordeles likt mellom gårder. Og for å gi hver gård like mye av hvert jordslag, ble det altså slike teigblandinger og oppdelte stykker (Papirleksikonet *Store norske leksikon*, 2018) Den dag i dag ligger begge gårdene mot sjøen, lett synlige. Sanden Øvre derimot lå tidligere (før 1850- tallet) gjemt bak en haug kalt Sandhaugen opp og vest for der hvor gården ligger i dag. Sanden nedre ligger nede ved sjøen, og det er mulig at den ble delt etter denne sjørøvertida, slik at det kun var én gård som lå gjemt da tidligere.

En gammel takseringen fra Sanden øvre viser at den har vært årvisst for kornproduksjon, og det er takket være varmen fra fjellene som gav gode dyrkings- og vekstforhold for korn. Det har altså vært mye virksomhet ved Sanden Øvre opp gjennom tidene, og mange generasjoner som har bodd der og drevet aktivt jordbruk. Eneste gangen man vet det har stått tomt er fra

1977-2000, da den ble kjøpt av Tore og hans kone. Husene var da falleferdige, og måtte rives. Det ble da bygd en hytte på Sandhaugen som ligger litt vest for gården. 14 år senere blir gården bygd opp igjen, med nytt hus og nytt fjøs. På Sandhaugen ble hytta også gjort om til bolig med nybygg i 2017 av undertegnede med familie. Sanden nedre lå også lenge øde i samme periode som Sanden øvre, men ble solgt og brukes som hytte/feriested i dag.

Sanden Øvre har opp igjennom tidene utskilt åtte husmannsplasser fra gården. Beliggenheten til disse i forhold til gårdens plassering ser du i figuren nedenfor. Vi ser at de ligger forholdsvis nært selve gården, slik at de har tilgang på gårdens mark. Mer om hva husmannsplasser er og hvordan bureisningstida påvirket bosettingen i grenda skal jeg komme nærmere inn på i neste avsnitt.

Gul=husmannsplasser

Rød=sanden

Figur 4- sanden med husmannsplasser

4.1.3 Bureisningstid og husmannsplasser

En husmannsplass er et hus med et tilhørende jordstykke som er skilt fra et gårdsbruk som en egen bruksenhet (Damslora & Dørum, 2017). I bergbygda ble det etter hvert mange slike husmannsplasser da det etter hvert ble mange barn på gårdene. Det var ikke nok hus og plass

på gårdene, og siden det var vanlig at den eldste sønnen skulle ta over gården hjemme, benyttet ofte de andre sønnene seg av å ta i bruk en plass på gårdens skogsarealer. De eide husene selv, men jorda var en del av gården. Ofte var det slik at de hadde en skrevet kontrakt mellom seg som inneholdt informasjon om hvor mye de skulle komme hjem å arbeide på gården for at de skulle få ha og bruke jorda. De hendte også at de ble innleid for ekstra arbeid i form av skogsarbeid for eksempel. Dette var da lønnet arbeid.

Før 1920 fantes det nesten ikke et hus innom Sellia og nord for Tronvikaunet, annet enn gamle Dretvikseter som lå nordøst for Blomlia østre. Etter bureisinga som foregikk fra 1920-1940- tallet ble bosettingen mer spredt oppover grenda og opp i utmarka. Bureising vil si å rydde seg plass og bygge et nytt selvstendig gårdsbruk på et udyrket jordområde. Som oftest var det sønner og tjenere som benyttet seg av dette. På 1920- tallet gav staten støtte i form av tilskudd og lån til folk som ville benytte seg av dette tilbudet (Christensen og Bratberg, 2018). I Bergbygda ble det bestemt av kommunen hvor slike bureisingsbruk skulle settes opp, og eksempler på slike bruk i Bergbygda er Myrmo, Sandmo, Blomlia og Dretvikseter. Det var stort sett odelsgutter som tok i bruk disse brukene. Man kan også se at 8 av disse bureisningsbrukene var gamle setertofter som ble tatt i bruk. Senere ble det delt av boligtomter av bureisingsbrukene.

4.1.4 Veier, kaier og skole

Utover 1800- tallet og starten på 1900- tallet utviklet kommunikasjonen og handelen i verden seg betraktelig. Det ble bygd jernbaner, nye veier og dampruter, noe som sørget for en mye større informasjonsflyt enn tidligere (Tretvik, 2005). Dette forandret også Bergbygda, i den grad at de som bodde der fikk mer kommunikasjon med omverdenen.

Fra gammelt av var veiene i Leksvik inndelt i kjøreveier og rideveier. Veiene var videre inndelt i såkalte roder som hadde eget nummer, hver rode var igjen inndelt i flere veistykker som gårdbrukerne hadde ansvaret for å holde vedlike. De fleste av disse veiene var rideveier (Sve, 1981). Man antar at veiene kommer av godt brukte stier som husdyra laget. Senere ble de mest brukte stiene utvidet. Når det gjelder Bergbygda er det vel ingen tvil om at det var sjøveien som da var den mest brukte veien siden de første gårdene ikke lå langt fra sjøen. Da folk senere bosatte seg lengre fra sjøen ble det etter hvert også utbedret veier mellom gårdene og fra gårdene til sentrum av Leksvik. Det var svært dårlig vei til Talmo, men enda dårligere til Tronvik, rett og slett livsfarlig. I 1947-1948 tok de som bodde her selv ansvar for å utbedre og omlegge veien enkelte steder. Fikk lite hjelp og støtte fra det offentlige. I 1957 kjørte for første gang en bil til Dretvik. I 1935 ble det bygd bureisningsvei fra Sellia til Dretvik Øvre. I

1939 var den farbar med bil, og i 1948 var den videre utbedret til Tronvikaunet (Sve, 1981). I intervjuet med Tore Johansen kunne han fortelle at første gangen det kjørte bil helt til Sanden, var da hans oldemor ble hentet som lik på slutten av 1950- tallet. Samtidig kunne han fortelle at det fantes en del hesteveier og stier i skogen som folket benyttet seg av, i tillegg til at de kunne dra oppover og følge skogen til bygda, da det ikke var like bratt og ufremkommelig vei der. Disse stiene og hesteveiene lå mest sannsynlig på store deler der hovedveiene går i dag.

En av grunnene til at folk ble boende her var at skolen var i nærheten. Tidligere var det veldig vanlig med mange små skoler da det ikke var like enkelt å pendle over større avstander. Som regel lå skolen så nære at alle barna kunne gå til skolen og hjem igjen. I Bergbygda var det først en omgangsskole som gikk fra gård til gård. Men det ble for lange avstander mellom mange av gårdene, så derfor ble den lagt i Sanden øvre som lå midt i grenda. Senere ble skolen flyttet til Tronvik, og ble da kalt Tronvik skolekrets. Denne skolen ble bygd i 1902 og tatt i bruk i 1903 (Kruken, 1991). På grunn av skolesentraliseringen som foregikk mellom 1955-1970, ble et titalls skoler i grendene i kommunen nedlagt og flyttet til Testmann Minne skole, også kalt storskolen (Rosvold, 2012).

På 1930- tallet ble det bygd kai i Tronvik. Det ble samtidig dannet et eget kai-lag i Bergbygda som skulle ta seg av vedlikehold og bygging. Det gikk rutebåter fra Levanger med stopp i Mosvik, Tronvik, Leksvik og videre til Trondheim. Denne båten ble brukt til frakt av handelsvarer og folk. Samtidig gikk det båt som fraktet melk fra sentrum av Leksvik, via Tronvik og videre innover til meieriet på Levanger ca. hver tredje dag. Folk kunne også bli med denne båten om de hadde noe ærend i storbyen. Det ble også kjøpt mye høy av brukerne på gårdene som kom fra Strinda og Ytterøya blant annet. Kaien ble lagt ned og ikke i bruk lengre til rutetrafikk da det ble bygd vei på 1950- tallet. Det ble også bygd en kai i fjæra nedenfor Dretvikgården. Der var det nemlig en såkalt kassefabrikk hvor det jobbet 10-15 personer som også bodde på gården på den tiden da fabrikkene var i gang. For å få solgt varene sine og fraktet dem, ble det bygd en kai også der.

4.1.5 Industri i Bergbygda

Som nevnt i avsnittet over var det kassefabrikk ved sjøen i Dretvik, noe som sysselsatte en del menn, og gav samtidig større befolkning i grenda. Kassene ble solgt, og det ble dannet et slags marked for kjøp og salg. I Dretvik har det også vært produksjon og salg av lefse på 1960- tallet. Det har også vært gruvedrift med utvinning av svovelkis, da først i Sanden nedre rundt 1900, og senere vest for langtangen som er en tange ikke langt unna Sanden nedre. Bergbygda har vært kjent for forekomster av svovelkis også tidligere. Går vi enda litt tilbake i tid,

nærmere bestemt til 1720, var den en mann som bodde i Sanden som drev med glassproduksjon. Sanden er kjent for store sandforekomster, derav navnet, og dette ble utnyttet til produksjon av glass. I Kammen har det tidligere vært en slags revefarm med salg av rev-pels. De som drev med dette fikk da tak i revemat som ble fraktet i båt til Kammen, og de måtte lage seg vei ned til sjøen for å frakte denne maten opp den bratte lia til gården. I tillegg har hver gård utnyttet ressursen skogen har å tilby, og har dermed hatt sitt eget sagbruk og produksjon av tønner. Det må også nevnes her at det også finnes taubaner flere steder i grenda både for frakting av varer og for tømmer. I Kammen hadde de egen vareheis, noe som kanskje var mest vanlig på Vestlandet, men sjeldent her i Trøndelag. Det må også nevnes at det har vært kraftverk i grenda ved Tronvik. Dette kaltes Tronvik e-verk og ble anlagt i 1940 i Tronvik-elva. Kraften fra dette ble brukt på kaia, skolen og Tronvik-gården. Verket ble nedlagt i 1957 (Aalberg, Kråkmo og Steen, 1981).

Vi ser altså at det har skjedd ting i Bergbygda opp gjennom tidene når det kommer til produksjon av varer for salg. Dette har nok vært en god tilleggsinntekt for de som bodde der og noe som førte til at befolkningen kunne livnære seg. Men folk har jo også flyttet på seg opp i gjennom tidene, noe jeg skal ta for meg i neste avsnitt.

4.1.6 Flytting fra grenda

I Bergbygda har befolkninga uten tvil vært størst på midten av 1800- tallet med opp mot 150 personer. Mye av grunnen til dette var det store hamskiftet. Det store hamskiftet fant sted på midten av 1800- tallet, og beskriver endringene i bondesamfunnet med nye redskaper som gjorde det enklere for bøndene å drive jordbruk. Disse endringene hadde utgangspunkt i industrialiseringa, og produksjonen ble også mer markedsorientert på grunn av mulighet for å effektivisere driften (Berntsen, u.å.). Potetens inntog ble en viktig ressurs for bøndene i grenda, i tillegg til rike silde-år. Dette førte til at flere overlevde, noe som igjen førte til bygging av husmannsplasser. Det var altså stor vekst både i befolkning og i antall bygg i grenda i denne perioden. Men så kom tiden da det ble meget populært å reise til Amerika for å starte ett «nytt og bedre liv». Mange lot seg friste av tanken på å kunne drive større, tjene mer penger og ikke minst kunne se andre deler av verden. Det var ikke mye til luksusliv å bo i Bergbygda på denne tiden, så dette så mange på som en gylden mulighet. En del dro også til Trondheim i denne perioden for et annet og kanskje litt enklere liv. Dette førte naturligvis til at noen gårder ble forlatt, og sto øde i ganske mange år. Noen gårder ble leid ut, som for eksempel Sanden øvre.

Utflytting og gårder som har stått øde i nedre del av Bergbygda har ført til at mange hus har forfalt, og stått øde over lengre perioder. Det vi derimot ser er en tendens til at bosettingen og befolkningstallet varierer mellom øvre og nedre del av bergbygda. Før 1800- tallet var det klart mest bosetting i nedre del av grenda, da det var her hovedbrukene lå. Etter hvert som tiden gikk og det ble populært å dra til Amerika og andre steder ble mange hus og gårder forlatt, og det var kun den gamle generasjonen igjen som etter hvert døde ut i nedre del av Bergbygda. Bureisingstida og bygging av nye eneboliger i siste halvdel av 1900-tallet førte til at mange flere bosatte seg i øvre del av Bergbygda. Folket fikk etter hvert mange barn og befolkningsveksten så ut til å stige oppover mot 2000-tallet. Men så vokste barna opp, og de fleste av dem i dag er flyttet vekk fra grenda. Det som da skjer er at det kun er den eldre generasjonen som sitter igjen. Samtidig som dette skjedde har flere tatt i bruk gårder, bygget nye hus og restaurert mange bruk i nedre del av Bergbygda, så i dag bor det faktisk folk på nesten alle hovedbrukene, utenom i Holmen. Det kan altså se ut til at det nå i større grad er nedre del av grenda som befolkes. Samtidig ser vi at det var jordbruk de levde av tidligere, mens i dag er det kun på sanden Øvre det drives aktivt jordbruk og husdyrhold om vi fokuserer på de seks hovedbrukene.

4.2 Resultater av autofotografering

Jeg skal nå gå over på en presentasjon av bildene jeg har fått tilsendt av mine 8 informanter. Jeg har ikke tatt med alle bildene, da dette hadde tatt for stor plass i oppgaven, men forsøkt å plukke ut de viktigste som sier noe om hvorfor folk bor i Bergbygda i dag. Jeg har kategorisert et utvalg av bildene i ulike temaer. Her kom jeg frem til 6 ulike temaer som jeg nå skal ta for meg hver for seg, og som jeg skal diskutere og knytte opp mot teori om stedstilknytning og sted i 4.3.

Siden dette er min egen tolkning av bildene, blir naturligvis resultatene påvirket av hva jeg mener er viktig å fokusere på, og som jeg ser er i hovedfokus hos mine informanter. Likevel mener jeg det er ganske opplagt hva informantene forsøker å formidle når det gjelder deres tilknytning og opplevelse av Bergbygda som sted. Det er ikke mange måter å tolke disse bildene på, så min tolkning vil jeg si ikke vil komme til å ha så stor innvirkning på resultatene som det kunne hatt.

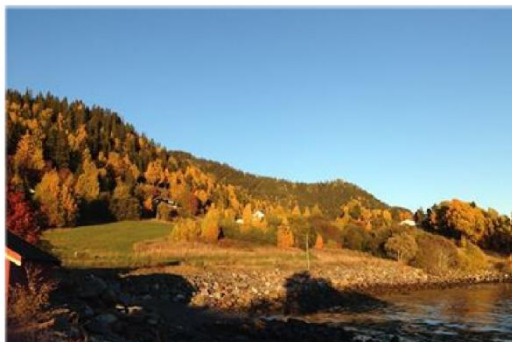
Tema 1: Friluftsliv

Tema 1 har jeg valgt å kalle friluftsliv. Dette er på mange måter hovedfokuset hos alle mine informanter, da de alle sendte forskjellige bilder av ulike typer friluftsliv, både på fjellet, i skogen, og ved sjøen. Det de har valgt å avbilde er skiløypa som finnes i den øvre del av grenda og andre turer på spark, ski og til fots. I tillegg kommer snøen tydelig frem som noe de forbinder med grenda. Dette fokuset kommer av at det nettopp er vinter i Bergbygda i tidsrommet jeg sendte forespørsel om å delta i prosjektet. Halvparten sendte meg bilder av skiløypa, mens de andre fokuserte på andre turmuligheter i form av skogsturer og fjellturer på forskjellige stier og veier.

Nesten samtlige av mine informanter fokuserer på turmuligheter, da vist med bilder av forskjellige stier og muligheter for innhøsting av bær, her vist med multer. Dette viser meg at landskapet og naturen settes stor pris på i form av at det gir muligheter for rekreasjon og mosjon. Sammenheng med tidligere bosetting, og hva dette har å si for stedstilknytningen kommer jeg tilbake til i kapittel 4.9 hvor jeg skal drøfte stedstilknytningen i Bergbygda i lys av relevant teori.

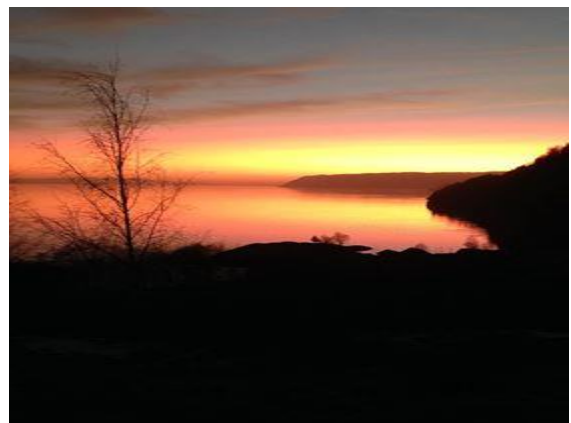
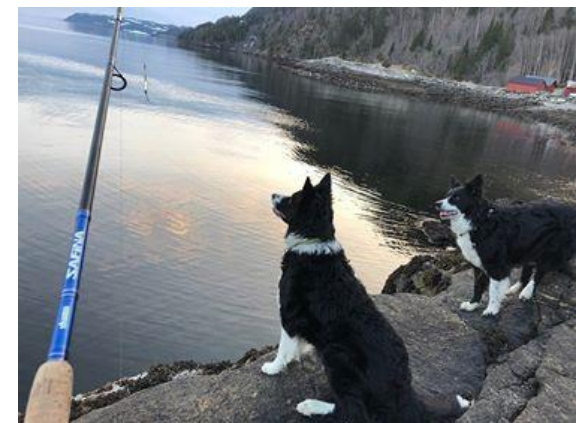
Tema 2: Hjemsted og familie

Tema 2 har jeg valgt å kalle familie og hjemsted. Samtlige informanter har sendt meg bilde av bosted og /eller av familie, enten det er et oversiktsbilde som viser nabolaget, eller et nærere bilde av sitt eget hjem. Jeg har valgt å ta med bilder av familie også her siden det er en del av hjemmet. Det de har valgt å ta bilde av er både nærbilder og fjernbilder, avhengig av hva de ønsker å fokusere på, og som de vil jeg skal se er viktig for dem. Å se grenda fra et større perspektiv ser jeg er viktigere enn nærbilder av eget hjem.

Jeg må også ta med en beskrivelse av noen bilder fra en kvinne som har bodd i grenda i 43 år. Hun sendte i tillegg til naturbilder og bilder av bosted, en del bilder av tidligere hendelser i bygda knyttet til sosiale aktiviteter og lokale arrangementer som er blitt arrangert av det lokale grendelaget. Jeg tar ikke med disse bildene siden det ikke var et felles tema for flere, men jeg mener likevel det må nevnes i denne oppgaven at grendelaget har vært ganske viktig når det gjelder minner til stedet i form av grendelaget som en bidragsyter for ulike sosiale aktiviteter, og som skaper av et lokalsamfunn. Grunner til at de andre informantene ikke valgte å fokusere på dette kan være at de anså andre ting som viktigere, og at dersom jeg hadde satt en høyere grense på antall bilder ville de også tatt med tidligere aktiviteter og hendelser i grenda knyttet til grendelaget. Det kan også være at de andre informantene ikke var like involvert og deltakende på disse arrangementene, og følte derfor ikke det var viktig for deres tilknytning til og opplevelse av stedet.

Tema 3: Nærheten til sjøen og utsikt

Tema 3 har jeg kalt nærhet til sjøen og utsikt fordi det er et tema som går igjen hos samtlige informanter, enten i form av utsiktsbilde over sjøen eller av utsikt over landskapet/naturen. Det må bety at det er noe alle forbinder med grenda, og at dette kanskje er en av hovedgrunnene til at de velger å bo der. Mange velger også å sende bilder av utsikten i solnedgang, noe som kan bety at det vekker emosjoner i dem ved å se det idylliske landskapet, og det å føle sjøen og naturen så tett på.

Alle valgte å sende meg bilder av utsikten i fint vær eller i solnedgang. Ingen sendte bilder tatt når det regnet, eller var uvær. Dette viser meg at de ønsker at jeg skal se bygda på sitt fineste, når både naturen og været er fint. Dette kan også være en stor grunn til at mange spurte om de kunne sende meg bilder de hadde tatt tidligere, siden det var mye grått vær og reng/snø i perioden jeg sendte forespørsel om å ta bilder. Informantene ønsker at jeg skal oppleve det de opplever ved å se på disse bildene, og for at jeg skal forstå deres tilknytning til stedet, må jeg også kunne forstå deres følelser gjennom bildene de sender. Ved å se på disse idylliske bildene, kan jeg få en forståelse for akkurat dette. Samtidig skal jeg ikke legge skjul på at det samtidig vekker emosjoner i meg selv, siden jeg har vokst opp på stedet og bor der i dag.

Når det gjelder dette temaet, kan jeg se klare forskjeller mellom mine informanter. Det jeg har sett er et klart skille mellom de som bor i øvre del og i nedre del. Samtlige i nedre del sendte meg en del bilder av sjøen, både når det gjelder fiske og utsikt over sjøen. Når det gjelder mine informanter i øvre del fikk jeg knapt et eneste bilde av med sjøen i fokus. Årsaker til dette kan være at de bor lengre unna sjøen, og at sjøen på denne måten ikke er så tett på bostedet som i nedre del av grenda som ligger relativt nære sjøen både på avstand og når det gjelder utsikt over sjøen fra eget bosted. Andre grunner kan være at de ikke har så sterk tilknytning til sjøen fra barndommen av, spesielt de som har bodd i øvre del av grenda i sin oppvekst, og at sjøen derfor ikke har hatt så stor betydning for dem i den forstand.

Omgivelsene man omgir seg med hver eneste dag tror jeg har en stor betydning for hvordan man opplever et sted, og deretter skaper en tilknytning til det, og dette kan være grunnen til forskjellene jeg ser her. Bor man lengre unna sjøen, og nærmere fjellet, blir tilknytningen til stedet forbundet mer med fjell enn med sjø. Samtidig ser jeg at informantene i nedre del av grenda også sender bilder fra øvre del av grenda, i form av skiløype, bærplukking og turer. Dette kan tyde på at informantene i nedre del ferdes mer i øvre del av grenda og bruker den mer aktivt, og at de i øvre del ikke ferdes mye i den nedre delen som ligger nærmest sjøen. Her må jeg igjen presisere at jeg har et lite utvalg å basere mine konklusjoner på, så dette blir spekulasjoner fra min side.

Tema 4: Dyreliv

Tema 4 har forskjellige dyr i fokus. Dette er noe 7 av 8 sendte meg bilder av, og det er da både bilder av husdyr og av ville dyr i naturen, gjerne nære hjemmet. Jeg ser at det er flere typer husdyr i grenda i dag, noe som kan tyde på at grenda fortsatt egner seg godt for husdyrhold slik den også har gjort tidligere. Her fikk jeg en del bilder som er blitt tatt tidligere, naturligvis på grunn av at det ikke går mange husdyr ute på beite nå på vinteren. Årsakene til at de velger å sende bilder av dyr kan være mange. Det kan være at dyr alltid har vært en del av deres tilknytning til stedet, i form av at de har drevet og fortsatt driver aktivt husdyrhold, selv om det bare er på hobbybasis. Siden Bergbygda som et ruralt sted egner seg godt for husdyrhold, vil kanskje mine informanter få frem at dyrene trives på dette stedet, og at de i tillegg er en bidragsyter for deres egen trivsel. Den rurale idyllen kommer frem her, med et liv på landet hvor husdyr og ville dyr lever i harmoni og bidrar til stedets karakter og hvordan det oppleves for de som bor her.

Tema 5: Bruk av ressurser

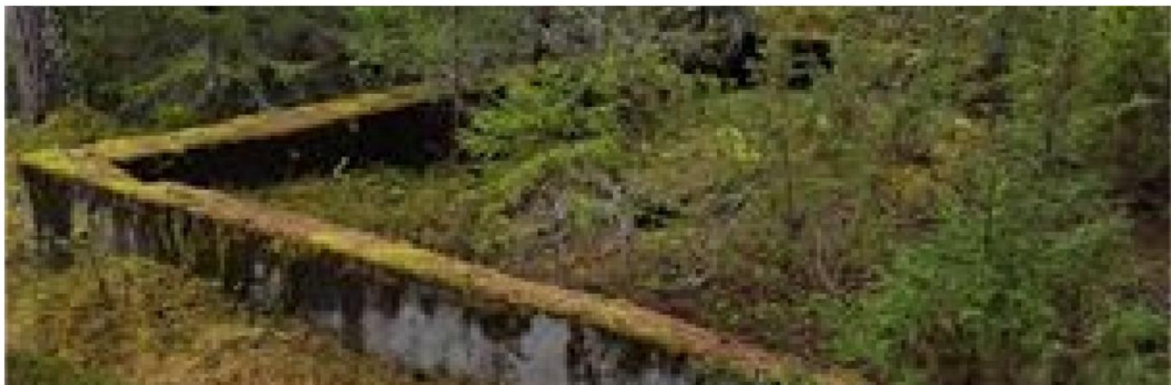

På disse bildene ser vi hvordan grendas ressurser fortsatt blir brukt, både for menneskene og for dyrenes del. Tre personer av de som sendte inn bilder fokuserer på nettopp dette å bruke grendas ressurser i form av ved og innhøsting av gress. Dette kan knyttes til det som ble nevnt

tidligere om at folk bodde her på grunn av bygdas ressurser, noe vi ser fortsatt betyr en del for de som bor der. Av de to mennene som var med i prosjektet med å ta bilder, sendte begge meg bilder av vedproduksjon. Her ser jeg en forskjell mellom kvinner og menn, da ingen kvinner fokuserte på akkurat dette. Grunnen til dette kan være på grunn av interesse for vedproduksjon blant mennene, eller det kan være at kvinner og menn har litt forskjellig tilknytning til grenda når det kommer til hva de velger er viktig å fokusere på for deres tilknytning til stedet. Her tok jeg også med bilde av en hesje tatt under innhøsting av gress på sommeren. Dette viser at det fortsatt er folk i grenda som bruker gammeldagse teknikker for tørking av fôr til husdyrene. Personen som sendte inn dette bildet bor på og driver gård, og bruk av grendas ressurser i form av innhøsting av gress ser derfor en del av denne personens tilknytning til grenda. Jeg ser altså at det for disse personene er viktig å ta vare på ressursene, og ikke minst ta vare på gamle metoder for innhøsting.

For de andre informantene som ikke sendte bilder av dette, vil jeg tro at de også er opptatt av å ta vare på, og høste av grendas ressurser. Men her blir ikke vedarbeid eller jordbruk vektlagt, men mer innhøsting i form av bær. Vi ser altså her resultater av at jordbruket har fått en mye mindre betydning på stedet, og at det er få som driver med det i Bergbygda i dag, men at grenda som et sted rikt på ressurser har en betydning for de bofaste.

Tema 6: Gamle murer og bygninger

Det siste temaet jeg har valgt å ta med i denne oppgaven har jeg kalt gamle murer og bygninger. Tre av mine informanter sendte bilder av slike severdigheter som har vært en del av Bergbygda nå i mange år. Siden de velger å sende bilder av akkurat dette, tyder på at de ser på dette som en del av Bergbygda som sted, og som en del av deres tilknytning til stedet. Det nederste bildet er for øvrig av Holmen, som var en av de opprinnelige gårdene, og som i dag dessverre står ubebodd og falleferdig. Stedets historie kommer tydelig frem her, og at det er viktig å se på historien som en del av opplevelsen av dette stedet og som en del av stedets særegenhet. Jeg synes det er interessant å se hvordan tidligere generasjoners liv kommer tydelig frem som en del av dette stedet, og at de fortsatt er viktig for de som bor der i dag. Forrige generasjoners påvirkning på stedet gir meg en følelse av at de settes pris på, både når

det gjelder hva de har gjort på stedet og hva de betyr for de som lever i dag, både som forfedre og som mennesker som har formet deres bosted og brukt stedets ressurser, som gjør det til det stedet det er i dag.

4.3 Stedstilknytning i Bergbygda

For å oppsummere alle bildene og hva folk velger å fokusere på, er det flere ting som kan trekkes frem. Fordi jeg har et relativt lite utvalg av Bergbygdas befolkning, skal jeg være forsiktig med å trekke generelle konklusjoner. Men ut ifra de 8 informantene kan jeg se at det faktisk ikke er noe store forskjeller i generasjoner eller i kjønn, da jeg ser mange likheter mellom det de velger å sende bilde av. Dette forteller meg at de som bor her deler samme oppfatning av stedet, og at deres tilknytning til stedet er veldig lik, også uavhengig av hvor de bor i grenda. På denne måten kan vi si at Bergbygda blir sett på som et lite lokalsamfunn hvor de fleste personene som bor der har de samme verdiene og verdsetter mye av det samme (Berg, 2016). Samtidig har de også ganske like interesser, da med skiløypa, turer, landskapet, naturen og dyr som har vært gjennomgående tema hos mine informanter. Hvordan informantene opplever stedet, og på hvilke områder man kan relatere dette til relevant teori, skal jeg diskutere i dette kapittelet.

I og med at de valgte å sende bilde av de samme tingene, kan dette også fortelle meg noe om hva som anses som viktig og ikke. Her kan det også være relevant å se hva de ikke har tatt bilde av. Få sendte bilde eller nærbilde av sitt eget hus. Her var fokuset på nabolaget og grenda i et større perspektiv viktigere å fokusere på, mente mine informanter. Man kan anta at dette kan ha mye med privatliv og gjøre, og at de ikke ønsker å dele bilder fra eget hjem siden de skulle brukes i et forskningsprosjekt og muligens bli publisert offentlig som en del av min oppgave. På bakgrunn av dette kan man diskutere om bildene de sendte hadde sett annerledes ut om de ikke skulle være en del av et slikt prosjekt, men dette kan en ikke vite sikkert. Et annet fokus som ikke kom tydelig frem var jobb og næringsliv. Dette kan ha sammenheng med at de fleste som bor her i dag ikke jobber på stedet slik de gjorde tidligere. Bergbygda blir på mange måter sett på som noe helt annet enn jobb, da i form av rekreasjon og andre fritidsaktiviteter. Samtidig sender alle bilder av dyr, noe som tilsier at de verdsetter de få som fortsatt driver landbruk og har dyr ute på beite. Ut ifra informasjonen fra intervjuet, kom det frem at dyrehold har vært en naturlig del av grenda siden 1600- tallet. Terrenget gjør det egnet for jordbruk og husdyrhold, både for ville og tamme dyr. Selv om det ikke drives mye aktivt gårdsdrift i dag, er det fortsatt viktig med dyr. Dette kan være på grunn av en interesse for dyr som hobby eller som en trivselsfaktor.

Jeg ser tydelige sammenhenger med hvordan folk lever i dag kontra hvordan det var her tidligere, da de fortsatt bruker ressurser som er her, dog ikke i like stor grad som tidligere. Det er fortsatt en del husdyr i grenda som beiter i utmarka, og folket som bor her forsøker å ta vare på både natur og eiendommer med nybygging og ved bruk av grendas ressurser. Her blir grenda sett på som et «locale» som forklart i kapittel 2.1, altså at det er en gjensidig påvirkning mellom menneskene og stedet (Berg og Dale, 2015). Menneskene bruker ressursene som er tilgjengelige, de bygger og bruker skogen både til hogst og til rekreasjon, og på denne måten blir stedet formet etter de menneskene som bor der og bruker stedet, og menneskene lever ut ifra stedets ressurser og hvordan det er bygd opp.

Når det kommer til den tredelte stedstilknytningsmodellen som forklarer stedstilknytning ved å se på kombinasjoner mellom forskjellige faktorer, kan denne absolutt brukes som en teori til å forklare tilknytningen folket har til Bergbygda. Denne modellen som er forklart nærmere i kapittel 2.2, ser på sammenhengen mellom individet som person, på stedet og på prosesser rundt som for eksempel minner og følelser (Aure et al, 2015). Ut ifra bildene jeg mottok kan jeg se at de ulike personene har ulike erfaringer og innsikt i hvordan de opplever stedet. Samtidig fokuserer de veldig på stedet som noe fysisk og naturlig, og som noe sosialt (med skiløypa for eksempel). Jeg forbinder også en del av bildene med emosjoner, glede og kjærlighet, altså prosesser knyttet til følelser ifølge modellen, og til kognisjon, altså minner og at stedstilknytningen gir mening for de som bor der. Bildene som gir meg følelsen av dette er spesielt på bilder av utsikten, og av sola i solnedgang over sjøen. I tillegg forbinder jeg mange av bildene med glede over dyr, over sitt eget bosted/hjem og ved det å for eksempel kan ta seg en tur enten det er opp på fjellet for å sanke bær, eller på de mange stiene som finnes.

Når det gjelder friluftsliv og verdsetting av landskapet og naturen, er teorien om landskapsidentitet sentral, hvor landskapet spiller en stor rolle for folks tilknytning til et sted slik jeg forklarte i kapittel 2.3 (Stobbelaar og Pedrodi, 2011). Det unike ved landskapet og stedet kommer tydelig frem i bildene, og det er tydelig at også mine informanter er opptatt av å formidle akkurat dette. Her er det heller ingen forskjeller i alder, så heller ikke på dette området kan jeg se om folk opplever stedet ulikt, og trekke konklusjoner ut i fra dette. Om de som har tilbragt mye tid her i barndommen har en annen tilknytning til landskapet enn de som ikke har bodd her så lenge, eller i voksen alder er det vanskelig å si noe om. Det som er sikkert er at de alle har en tilknytning til stedet og dets særegne og unike landskap. Her kommer vi videre inn på å se på stedet som et hybrid sted, og knytte dette videre opp mot teori om det mer enn- menneskelige.

Man kan se en sammenheng mellom Bergbygda som sted og relasjonell geografi og det mer enn menneskelige. Relasjonell geografi bygger på forskjellige teorier som her er sentrale som jeg forklarte i delkapittel 2.1.1. Det gjennomgående temaet hos alle mine informanter er natur, og dens rolle for folkets tilknytning til stedet. I den forbindelse kan man knytte dette opp mot ulike teorier innen relasjonell geografi. Den første jeg skal ta for meg er aktør-nettverk teori, hvor beskrivelse av det som inngår i nettverkene på et sted er viktig. Steder blir her sett på som hybride, altså med sammenhenger mellom ulike faktorer som danner et nettverk. Dette kan for eksempel være ulike elementer, både humane og ikke-humane (Berg og Dale, 2015). Her kommer synet på sted som en ansamling med samhandling mellom forskjellige aktører tydelig frem (Aure et al, 2015). Mine informanter fokuserte mye på naturlige elementer som dyr, trær, sjø, terreng og landskap. Samtidig kom naturen med menneskelig påvirkning frem, i form av opptrampede stier og gamle murer og bygninger. Relasjonen mellom natur og kultur er altså et fremtredende tema. Dette kan videre knyttes opp mot *relational sensibility* hvor det dannes emosjoner i mennesker som knytter naturen og kulturen sammen (Anderson, 2015).

Anderson (2015) hevder at steder må bli følt for å kunne gi mening. Dette henger mye sammen med ikke-representasjonell teori med fokus på det som ikke kan fanges opp med ord og tekst, men med kroppslige uttrykk og praksis (Berg og Dale, 2015). Dette ser jeg som fremtredende blant mine funn. Jeg mener mine informanter forsøker å gi meg et bilde av deres følelser og tilknytning til stedet ved å fokusere på nettopp det som bringer frem emosjoner i dem selv ved stedet. Det ikke-humane som skog, dyr, bær, sjø og andre naturelementer er her viktige elementer som bringer frem disse følelsene av tilknytning til dette stedet, og dets betydning for utformingen av menneskers identitet til et sted, slik Cresswell (2013) skriver.

Naturlige elementer, og deres betydning for menneskene kan knyttes opp mot *sense of place* med fokus på stedsopplevelse og stedsfølelse, altså hvordan mennesker tenker og føler om et sted (Berg og Dale, 2004). Dette forklarer hvordan denne tilknytningen til et sted oppstår og videre former menneskes identitet til stedet slik jeg forklarte i kapittel 2.1. *Sense of place* mener jeg har en sentral rolle i forming av personenes stedstilknytning. Hvordan de tenker om stedet og akkurat hva de forbinder med det og opplever det er veldig sentralt her. Mennesker har et behov for å føle tilknytning til et sted, og hvordan kan jeg trekke slutninger om akkurat dette basert på bilder? Ut i fra min tolkning var ingen av bildene de sendte negativt ladet eller gav meg en følelse at de opplever grenda som et uhyggelig sted. Om de velger å fokusere på det positive for forskningens del er jo usikkert, og det kan jeg heller aldri få svar på. Men jeg

må forholde meg til de dataene som jeg har fått inn, og dermed trekke slutninger basert på det jeg ser i bildene.

Identity with place og *identity of place* er to sentrale begreper for å forstå stedstilknytning. Disse kan knyttes opp mot begrepene *place dependence* og *place identity* som vektlegger det funksjonelle ved et sted og det symbolske knyttet til emosjoner (Berg, 2016). I min forskning kan jeg se at disse må kombineres og forstås ut i fra et helhetlig syn for å forstå hvordan tilknytningen til stedet er. For tre av informantene er stedets funksjonalitet noe større i og med at de driver/har drevet gårdsbruk, og bruker jorda aktivt, og er på mange måter deres arbeidsplass. For de resterende som ikke arbeider der, blir altså det symbolske ved stedet i større grad vektlagt. Dermed ser vi at for å forstå tilknytningen til Bergbygda, må man se disse to i sammenheng.

I kapittel 2.3 beskrev jeg på hvilke måter globaliseringen har påvirket steder. Ser vi på globaliseringens påvirkning på tilknytningen til Bergbygda, kan jeg se at den ikke har hatt stor innvirkning på folkets tilknytning til stedet, og på utformingen av stedet slik det er i dag. Stedets særegenhet med det unike landskapet og ressurser blir fortsatt vektlagt, slik det også var tidligere. Det jeg ser er at det er blitt mer fokus på bruk av naturen og landskapet som rekreasjon i større grad enn som en del av jobb. De som bodde her tidligere brukte skogen og stedets ressurser, skapte arbeidsplasser og bevegde seg ikke mye bort fra hjemstedet sitt. I dag er det få som driver jordbruk i grenda, mens resten pendler til Leksvik eller andre steder for jobb i andre næringer.

Globaliseringen har påvirket i den grad at det har skapt mer flyt av varer og tjenester, mer transportmuligheter og ikke minst mer kommunikasjon med omverdenen. Mange av de som bor der i dag velger altså å bo her av andre grunner enn jobb, og det kan tyde på at de verdsetter stedet på andre måter i dag enn de gjorde tidligere på bakgrunn av minner knyttet til stedet, naturen og det grenda har å tilby av ressurser og turmuligheter. En faktor som kan trekkes inn her er også det at det ikke bor så mange folk i grenda. Det var bare én person som sendte bilder av andre folk enn familien, så det at det er ei grend med lite folk, langt til neste nabo, og rolige omgivelser mener jeg kan ha stor innvirkning på folkets avgjørelse om å bo på stedet, og på denne måten skape en tilknytning til det. Det er altså fremdeles hjemmet og det lokale som spiller størst rolle i utviklingen av en stedsidentitet/stedstilknytning i Bergbygda.

Går vi over på bosetting i grenda, er det en del som kan diskuteres. Det er fortsatt bosetting i grenda i dag, og det viser seg at det kan være forskjellige grunner til at de velger å bo der.

Trekker vi paralleller til hvorfor folk bodde her tidligere, kan man også spekulere i om det er grunner til at folk fortsatt bor der. For eksempel kan fjellene, og det lune og varme terrenget også i dag ha en relativt stor betydning for valg av bosted, da spesielt for de få som fortsatt driver jordbruk. Det vi ser er at utsikt og nærhet til naturen spiller en stor rolle for valg av bosted, og praktiske hensyn som for eksempel nærhet til sjøen for å kunne komme seg andre steder med båt, eller i form av fiske for å livnære seg er ikke lenger en årsak til husenes/gårdenes beliggenhet. Det er altså en stor kontrast til hvordan det var på den tiden da det var vanlig å gjemme husene/gårdene slik at de ikke syntes fra sjøen.

Grenda består i dag slik jeg beskrev tidligere av mange husmannsplasser som sønnene på gården fikk bygge opp og ta i bruk. I dag er noen av disse husmannsplassene bebodd, men de fleste ligger øde, og vi ser kun grunnmurene som ligger mosedekt og preget av lang tid uten berøring av mennesker. Vi ser altså at samfunnet har endret seg, og at globaliseringen har slått inn når det kommer til familie, jobb og livsstil. Det er ikke lenger vanlig at sønner eller døtre skal ta over gården i like stor grad som tidligere. Det er i alle fall ikke vanlig at de yngre søsken får tildelt et sted på eiendommen for å bygge seg noe eget. Her ser vi altså at samfunnsendringen i form av økt globalisering har spilt en stor rolle for bosettinga i grenda, da det både har blitt færre folk og mindre boliger/gårdsbruk som er i bruk.

I Bergbygda i dag er det lite industri skal vi se det i sammenheng med hvordan det var her på slutten av 1800- tallet/starten av 1900- tallet. Her ser vi at det er blitt mer vanlig med andre former for sysselsetting i det offentlige istedenfor å forsøke å skape noe selv hjemme på gården for salg ute på markedet. Her ser vi igjen effekten av globaliseringen og industrialiseringen, og hvordan det har påvirket både bosetting og arbeid. Bergbygda er altså ikke lenger så isolert som den var i en lang periode hvor kommunikasjonen gikk sjøveien. Det var på den tiden ikke like enkelt å komme seg andre steder for å jobbe, så inntekt og levebrød måtte de selv skape. Etter bilen kom på markedet, og det ble utarbeidet kjøreveier, ble det mye enklere og raskere å komme seg til andre steder, da spesielt til Leksvik for jobb og for handel. Allikevel velger det fortsatt å bo folk på dette stedet selv i 2019, noe som kan si ganske mye om hva dette stedet betyr for folket som bor der, og hvorfor de velger dette stedet som bosted.

I dag blir Bergbygda på mange måter sett på som et sted knyttet til «det gode liv på bygda» og videre til den rurale idyllen om man ser denne forskningen i et større perspektiv. Idyll forklarer noe fredelig og harmonisk, oftest knyttet til det landlige med et fredelig og vakkert sted (Skei, 2018). Forskjeller i levemåte i rurale og urbane områder generelt kan bidra til å

forklare folks valg om å bosette seg i rurale områder, slik som i Bergbygda. I Bergbygda er det generelt ganske stille, lite folk, lite trafikk og rolige omgivelser rikt på natur og dyreliv. Ser vi dette i kontrast til urbane områder, eller også til sentrumsområdet i Leksvik, kan det tenkes at folket har bosatt seg her av overnevnte grunner ettersom alle informantene trekker frem disse elementene i sine bilder.

Hvordan bosettinga kommer til å bli fremover i Bergbygda er vanskelig å si noe om. Som nevnt tidligere er det i ferd med å vokse i nedre del av grenda med flere tilflyttere og nybygde hus, da inkludert meg selv som har bosatt meg i nedre del. Hvordan det blir når den eldre generasjonen ikke lenger finnes i grenda, kan man jo bare spekulere i om noen kommer til å bosette seg og ta over husene/gårdene eller om de blir lagt øde som mange andre steder i Bergbygda. I så fall ser det ut til at det kan bli svært få bosatte på stedet etterhvert. Men dette kan ingen vite, og for rurale steders overlevelse og vekst håper jeg mange ønsker å bosette seg her i fremtiden og ta vare på stedet slik vi nå har gjort i flere generasjoner. Avslutningsvis vil jeg nå ta dere med i en tidligere beskrivelse av grenda, utformet som en sang med 7 vers.

Sangen til Bergbygda

Melodi: blåveispiken

Eg veit ei grend mellom andre grender,

ei gammel ei mellom fjell og fjord.

Hun daglig seg i mot sola vender,

og vart min heimlege plett på jord.

Vel er a steinåt og trång og lita,

og nok så trasig og berga på.

Og vi som bur der, vi får nok slita,

og streva hardt skal det bli nå tå.

Og fjella stenger og fjorden heftar,

Du skulle sjå a ein kveld om høsten,

i all sin ruvande fargeprakt.

Når blanke månen kjem fram i østen,

og gjev a glans frå sin tryllemakt.

om ein er nøyd om å ta ein tur.

Det spørs bestandig om tid og krefter,

og at ein ikke må bli for stur.

Du skulle sjå a i vårens under,

når lauvet sprett og graset gror.

De lyse duggfriske morgenstunder,

og høre lyden av fuglekor.

Du skulle sjå a i sommerdrakten,

med alt sitt ruvande blomsterflor.

Når regn og solskinn i kamp om makten,

har lokka fram hennes blomsterflor.

Du skulle sjå a ved vintertider,

når snøen drysse sitt kvite lin.

Frå fjæra og oppetter bratte lia,

og væra virker så rein og fin.

Selv om det på mange måter er umulig å si noe om hvordan stedstilknytningen har vært i grenda, kan vi med denne sangen se hvordan grenda ble beskrevet av en kvinne som bodde i Tronvik. I sangen er det brukt ord som «rein», «fin», «heimlege», «ruvande fargeprakt», og «ruvande blomsterflor». Disse ordene er alle positivt ladet, og gir leseren en formening om at sangen virkelig handler om et fint sted, som viser seg fra sin fine side uansett årstid. I denne oppgaven skal jeg ikke gå dypere inn på analyse av denne sangen, men jeg synes det bør være med som et eksempel, og som en indikasjon på hvordan stedet kunne oppleves for tidligere generasjoner. I tillegg er det et fint bidrag for å skape variasjon i denne oppgavens innhold og struktur, samtidig som det kanskje er gøy for andre folk i Bergbygda og Leksvik å se at det finnes en sang som er tildelt dette stedet.

5 Konklusjon

Formålet med denne oppgaven er som presentert i delkapittel 1.2, å finne ut hvordan bosettinga i Bergbygda har vært fra 1600- tallet til i dag, og hvorfor det bor folk i Bergbygda i dag. Denne problemstillingen har blitt besvart med utgangspunkt i et nøkkelinformantintervju om tidligere bosetting, og grunnlaget for valg av Bergbygda som bosted i dag blir belyst gjennom autofotografering. Jeg skal nå oppsummere mine viktigste funn, og se sammenhenger mellom tidligere bosetting og hvordan det er i dag.

Ser vi på bosetting i Bergbygda og årsaker til den fra 1600- tallet, er det flere faktorer som må trekkes frem i denne konklusjonen. For det første kommer nærheten til sjøen og det lune og varme terrenget med fjellene rundt som gav god vekst frem som to hovedårsaker til bosetting. I tillegg fungerte Bergbygda som arbeidsplass for de bofaste, både når det gjaldt jordbruk og andre «fabrikker» og produksjoner av varer for salg rundt om på de forskjellige gårdene. Befolkningsmessig var det størst på 1800- tallet da flere overlevde, og det ble bygd husmannsplasser tilhørende gårdene. Senere kom bureisingstiden, og øvre del av grenda ble også befolket.

Trekker vi paralleller til hvorfor det bor folk her i dag, spiller fortsatt sjøen og det varme terrenget en stor rolle, men ikke på grunn av avhengighet av produksjon for livnæring, men mer som rekreasjon og friluftsliv. Det ikke-humane som naturen, dyrene og landskapet kommer frem som årsaker til bosetting i dag, og som elementer som knytter folket til stedet. Det ble ikke avdekket store forskjeller hverken i kjønn eller generasjoner, noe som kan tyde på at folket har en lik stedstilknytning med samme verdier og like interesser. Stedets ressurser blir fortsatt brukt i noen grad, men på langt nært så mye som tidligere. Hovedkonklusjonen når det gjelder folks tilknytning til stedet må forklares med å se på Bergbygda som et hybrid sted, hvor sammenhengen mellom ulike faktorer, både humane og ikke-humane danner et nettverk som forklarer stedstilknytningen. Relasjonen mellom natur og kultur er sterk på dette stedet, og de naturlige elementene gir en følelse av tilhørighet til stedet. Ser vi på sammenhengen mellom det funksjonelle og det symbolske kan vi se at det symbolske ved stedet kommer sterkere frem i dag, mens det funksjonelle ved stedet ble sterkere vektlagt tidligere.

Referanseliste

- Anderson, J. (2015) *Understanding cultural geography: places and traces*. London: Routledge
- Aure, M., Berg, N., Cruickshank, J., & Dale, B. (2015) Sted- nye teorier i en norsk kontekst. I Aure et al. (Red.), *Med sans for sted-nyere teorier*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen.
- Berg, N., Dale, B., Førde, A. & Kramvig, B. (2012) Introduksjon: Metodologiske utfordringer i stedsanalyser. I Førde et al. (red), *Å finne sted- metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Oslo: Akademika forlag
- Berg, N. G. (2016) Lokalsamfunn som sted- hvordan forstå tilknytning til bosted? I Villa, M. og Haugen, M. (Red.), *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Berg, N.G., & Dale, B. (2004). Sted - begreper og teorier. I N.G. Berg, B. Dale, H. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 39-60). Bergen: Fagbokforlaget.
- Berg, N. G. og Dale, B. (2015) Sted- noen nyere teoretiske tilnærminger og debatter. I Aure et al. (red), *Med sans for sted- nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Berntsen Rudi, I. (Ukjent årstall) Det store hamskiftet. Hentet 30/1-2019 fra: <http://www.kildenett.no/portal/temaer/Det%20store%20hamskiftet>
- Christensen, S. & Bratberg, E. (2018) Bureising. Hentet 31/1-19 fra: <https://snl.no/bureising>
- Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (2010) Getting started in Geographical research: how this book can help. I Clifford m. fl. (red.), *Key Methods in Geography*. London: SAGE Publications Ltd
- Crang, M., & Cook, I. (2007) *Doing Ethnographies*. London: SAGE Publications Ltd
- Cresswell, T. (2013) *Geographic thought: a critical introduction*. Storbritannia: Blackwell publishing
- Damslora, S. & Dørum, K. (2017) Husmannsplass. Hentet 30/1- 19 fra: <https://snl.no/husmannsplass>
- Derk Jan Stobbelaar & Bas Pedroli (2011) Perspectives on Landscape Identity: A Conceptual Challenge, *Landscape Research*, 36:3, 321-339. 18/3-19 fra: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01426397.2011.564860>
- Dowling, R. (2016). Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 29-44). Canada: Oxford University Press.
- Dunn, K. (2016). Interviewing. I I. Hay (Red.) *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 149-188). Canada: Oxford University Press.
- Ehn, B. & Öberg, P. (2011) Biografisk intervju metode. I Fangen K., Og Sellerberg, A. (red.), *Mange ulike metoder*. (1. utg: s. 57-66) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Haugen, M, og Villa, M. (2016) Lokalsamfunn i perspektiv. I Villa, M. og Haugen, M. (Red.), *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Kjeldstadli, K. (1997) Å analysere skriftlige kilder. I Fossåskaret, E. m. fl. (red.), *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*, 207-233. Oslo: Universitetsforlaget
- Kruken, E. (1991) *Leksvik bygdabok Kulturbind III. Skolehistoria*. Orkanger: Grytting AS
- Leksvik. (2018) Hentet 14/3-2019 fra: <https://www.indrefosen.kommune.no/bo-i-indre-fosen/leksvik/>

- Leksvik. (u.å.) i Wikipedia. Hentet 14/3-2019 fra: <https://no.wikipedia.org/wiki/Leksvik>
- Lindgren, S. (2011) Tekstanalyse. I Fangen K., Og Sellerberg, A.(red.) *Mange ulike metoder*. (1. utg: s. 266-276) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Moholdt, C. B. (1996). *Lexviken: bygdehistorisk samling fra Leksvik*. Leksvik: P.J. Tømmeraas.
- Myhre, J. (2016) Byvekst og bygdemiljø. Hentet 28/3-19 fra: <https://www.norgeshistorie.no/bygging-av-stat-og-nasjon/hus-og-hjem/1403-byvekst-og-bygdemiljo.html>
- Papirleksikonet *store norske leksikon*. (2017). Aslak Bolts jordebok. Hentet 05/2-19 fra: https://snl.no/Aslak_Bolts_jordebok
- Papirleksikonet *Store norske leksikon*. (2018) Teigblanding. Hentet 31/1-19 fra: <https://snl.no/teigblanding>
- Regjeringa (2018) Om regionalpolitikken. Hentet 05.04.19 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/regional--og-distriktpolitikk/om-regionalpolitikken/id2345452/>
- Rosvold, K. (2018) Leksvik. Hentet 23/3-19 fra: <https://snl.no/Leksvik>
- Rose, G. (2016) *Visual methodologies. An introduction to Reasearching with Visual Materials*. London: Sage.
- Rosvold, K. (2012) Testmann Minne skole. Hentet 05/2-19 fra: https://snl.no/Testmann_Minne_skole
- Rosvold, K. (2014) Bergbygda. Hentet 24/3-19 fra: <https://snl.no/Bergbygda>
- Røe, P. G. og Sæter, O. (2015) Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I Aure et al. (Red.), *Med sans for sted-nyere teorier*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen.
- Skei, H. (2018) Idyll. Hentet 23/4-19 fra <https://snl.no/idyll>
- Staunæs, D., og Bramming, P. (2011) Øyeblikksbilder og Kyborghet- autofotografering og bildebasert forskning. I Fangen K., Og Sellerberg, A.(red.), *Mange ulike metoder*. (1.utg: s. 100-113) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Sve, O. (1981) Veier i Leksvik. I Steen, A. (red), *Leksvik bygdabok kulturbind I*. Orkanger: Offset A/S
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Tretvik, A. (2005) Nye spor i landskapet. I Bull, I. (red.) *Grenda blir global. 1850 til 2005*. (Bind 3, s. 13) Trondheim:
- Tømmeraas, P., J. og Hagen, J. (1996) *Lexviken. Bygdehistorisk samling fra leksvik. Nr. 1*. Trondheim: Strindheim Trykkeri
- Tømmeraas, P., J. (2001) *Lexviken. Bygdehistorisk samling fra Leksvik. Nr. 2*. Trondheim: Tapir Trykkeri
- Vestby, G. (2015) Stedsutviklingens råstoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og sted. I Aure et al. (Red.), *Med sans for sted-nyere teorier*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Bergen
- Winchester, H. & Rofe, M. Qualitative Research and Its Place in Human Geography. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 3-26). Canada: Oxford University Press.
- Aalberg, A., Kråkmo, A., og Steen, A. (1981) Elektrisitetsverk i Leksvik kommune. I Steen, A. (red), *Leksvik bygdabok kulturbind I*. Orkanger: Offset A/S

Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i intervju

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Bosetting og stedstilknytning i Bergbygda”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på stedsidentitet og bosetting i Bergbygda. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg, Christina Berg Johansen, skriver for tiden på min masteroppgave i geografi. Formålet med denne oppgaven er å studere hvordan bosettinga i Bergbygda har forandret seg opp gjennom tidene. Hva var det som gjorde at folk bosatte seg der, og hvorfor de gjør det i dag. I tillegg søker jeg svar på hvordan bygda oppleves for de som bor der. På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvordan har bosettinga i Bergbygda vært fra 1600- tallet til i dag, hvorfor bor det folk i Bergbygda i dag?

Med denne problemstillinga søker jeg svar på hvordan bosettinga har forandret seg i Bergbygda. Jeg ønsker å finne ut hvilke ressurser grenda har som har gjort den, og gjør den egnet for bosetting. Samtidig ønsker jeg å finne ut hva slags tilknytning folk har til grenda, altså hvorfor de av alle steder på jorda velger akkurat dette stedet

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU, Trondheim- geografisk institutt er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Formålet med oppgaven er å finne ut hvordan stedsidentiteten har vært opp gjennom tidene i ulike generasjoner, og for å forstå dette trenger jeg mere bakgrunnsinformasjon når det gjelder bosetting og faktorer som gjorde at folk bosatte seg akkurat her. Jeg har gått gjennom de ulike kildene som finnes på området, men disse kildene svarer ikke godt nok på min problemstilling. Jeg vet du har mye kunnskap om bosetting i Bergbygda, og har svar på mye av det jeg lurer på.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det innebærer at du stiller til et intervju, og svarer på spørsmål som jeg har laget på forhånd. Disse spørsmålene vil handle om hvordan bosettinga har vært i Bergbygda, hva folk livnærte seg av og andre spørsmål knyttet til bosettingsmønstre osv.

Dette innebærer også at jeg kan ta lydopptak av intervjuet slik at jeg kan transkribere det i ettertid, og få med meg all nødvendig informasjon på en lettere måte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Veileder Nina Irene Gunnerud Berg vil ha tilgang til opplysningene
- Personopplysningene vil lagres trygt i mitt hjem

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15/5-19. Alle opplysninger og lydopptak vil bli slettet i ettertid av prosjektet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU- geografisk institutt har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU- geografisk institutt ved Nina Irene Gunnerud Berg tlf.: 91535126.
- Christina Berg Johansen: tlf: 93687685

- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, Tlf.: 93079038
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Nina Irene Gunnerud Berg

Student
Christina Berg Johansen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Bosetting og stedsidentitet i Bergbygda, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 28/5-19

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2- forespørsel om deltakelse i autofotografering

Vil du delta i forskningsprosjektet ” Bosetting og stedstilknytning i Bergbygda ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på stedsidentitet og bosetting i Bergbygda. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg, Christina Berg Johansen, skriver for tiden på min masteroppgave i geografi. Formålet med denne oppgaven er å studere hvordan bosettinga i Bergbygda har forandret seg opp gjennom tidene. Hva var det som gjorde at folk bosatte seg der, og hvorfor de gjør det i dag. I tillegg søker jeg svar på hvordan bygda oppleves for de som bor der. På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvordan har bosettinga i Bergbygda vært fra 1600- tallet til i dag, hvorfor bor det folk i Bergbygda i dag?

Med denne problemstillinga søker jeg svar på hvordan bosettinga har forandret seg i Bergbygda. Jeg ønsker å finne ut hvilke ressurser grenda har som har gjort den, og gjør den egnet for bosetting. Samtidig ønsker jeg å finne ut hva slags tilknytning folk har til grenda, altså hvorfor de av alle steder på jorda velger akkurat dette stedet

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU, Trondheim- geografisk institutt er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har basert utvalg av personer ut ifra alder og bosted. Jeg skal forsøke å se forskjeller i generasjoner, og sender ut henvendelser til folk i ulike aldersgrupper og i forhold til hvor de bor i grenda (øvre eller nedre del). Jeg har sendt henvendelse per brev til 15 stykker i alderen 15-80 år.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg har valgt å benytte meg av en metode som innebærer bruk av bilder. Det vil foregå slik at du ta 5-10 bilder av det du forbinder med Bergbygda og sender til meg på SMS når du er ferdig. Jeg kommer til å lage fiktive navn som beskriver deg i min oppgave, slik at ingen kan gjenkjenne deg om du ikke ønsker det. Bildene du sender vil lagres elektronisk, og slettes i ettertid av prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Veileder Nina Irene Gunnerud Berg vil ha tilgang til opplysningene
- Personopplysningene vil lagres trygt i mitt hjem

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15/5-19. Alle personopplysninger og bilder vil bli slettet i ettertid av prosjektet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU- geografisk institutt har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU- geografisk institutt ved Nina Irene Gunnerud Berg tlf.: 91535126.
- Christina Berg Johansen, tlf: 93687685
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, Tlf.: 93079038

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Nina Irene Gunnerud Berg

Student
Christina Berg Johansen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Bosetting og stedsidentitet i Bergbygda», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i autofotografering- bruk av bilder

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 28/5-19

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3- intervjuguide

Intervju med Tore Johansen

Spørsmål:

1. Hvilken tilknytning har du til Bergbygda?
2. Det har vært bosatt folk i Bergbygda siden 1600- tallet. Hva har vært hovedgrunnen til at folk har bosatt seg der opp igjennom tidene?
3. Hva har de livnært seg av? Og hvor/hvem handlet de med?
4. Hvorfor bosatte folk seg slik de gjorde? (Gårdenes/husmannsplassers beliggenhet) Og hvordan har bosettingen forandret seg fra 1600- tallet og til nå?
5. Hvilke grunner har folk hatt til å flytte fra Bergbygda opp igjennom tidene?
6. Andre tilleggsopplysninger du vil tilføye?

